

KONGREGÁCIA
PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA
A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA

**EKONÓMIA
V SLUŽBE CHARIZMY
A POSLANIA**

*Dobří správcovia mnohotvárnej Božej milosti
(1 Pt 4, 10)*

INŠTRUKCIA

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

Na obálke:

MARKO IVAN RUPNIK, *Zázračný rybolov*, mozaika
Kaplanka Konferencie biskupov Španielska
Madrid (Španielsko)
© Centro Aletti 2011

© - Správa majetku Apoštolskej stolice a Libreria Editrice Vaticana – Vatikán – All rights reserved

International copyright handled by Libreria Editrice Vaticana

00120 Città del Vaticano

Tel. 06 69 88 10 32 – Fax 06 69 88 47 16

e-mail: commerciale.lev@spc.va

www.libreriaeditricevaticana.va

www.vatican.va

ISBN 978-88-266-**0000-0**

*Dobří správcovia
mnohotvárnej Božej milosti.
(1 Pt 4, 10)*

ÚVOD

1. Podľa toho, kto aký dar dostal, slúžte si navzájom ako dobrí správcovia mnohotvárnej Božej milosti (1 Pt 4, 10).

Prvý Petrov list odkazuje na protivenstvá, s ktorými museli zápasit' kresťanské spoločenstvá rímskej diaspóry na konci 1. storočia. Išlo o obdobie osobitnej skúšky pre cirkev, ktorá zhora dostáva text veľmi vysokej teologickej hodnoty. List je adresovaný kresťanom z pohanstva, vyvoleným, čo sú ako cudzinci v diaspóre v Ponte, Galácii, Kappadócií, Ázii a Bitýnii (1, 1). Peter ich chce povzbudiť a dosvedčiť, že toto je tá pravá Božia milosť; v nej vytrvajte (5, 12). Vyzýva ich k tomu, aby boli pevní vo viere, vytrvalí a trpezliví pred skúškami a ťažkosťami (1, 13; 4, 19; 5, 7 - 8).

Štvrtá kapitola je rozdelená na tri menšie časti. Prvá časť obsahuje paralelu medzi Kristovým telesným utrpením a zmýšľaním pravých a verných kresťanov (verše 1 - 2); druhá časť popisuje „rozdielnosť“ kresťanov v spoločenskom kontexte, v ktorom žijú (verše 3 - 6); tretia a posledná časť vychádza z eschatologickej perspektívy a upúta pozornosť na spoločenskú dynamiku, ktorá charakterizuje život kresťanov, s presnými a vzácnymi pokynmi (verše 7 - 11).

Verš 10 – „podľa toho, kto aký dar dostal, slúžte si navzájom ako dobrí správcovia mnohotvárnej Božej milosti“ – narýsuje vlastnosti tých, ktorí nasledujú Krista a jeho Evanjelium a dostali milosť za milosťou, t. j. veľký dážd' darov, ktoré naplňajú život každého veriaceho. Petrova výzva spočíva totiž v tom, aby sme žili svoj vlastný dar (*charizmu*), ako sluhovia (*diakonia*), aby sme sa stali správcami (*oikonoimoi*) Božej milosti (4, 10).

Dary od Boha sa nazývajú charizmami, z gréckeho slova *charis*, ktoré je odvodené od slovesa *charizomai*, čo znamená: darovať, byť štedrý, veľkodušný, nezištne dávať.

Slovo *charizma* sa v Novom zákone používa výlučne v súvislosti s darmi od Boha. Jednotlivé charizmy nie sú darmi, ktoré sa udeľujú každému z nás, ale zvláštnymi darmi, ktoré Duch „rozdeľuje každému, ako chce“ (1 Kor 12, 11)¹.

Kresťan je teda povolaný stať sa hospodárom, správcom mnohotvárnej milosti, ktorá sa prejavuje aj prostredníctvom chariziem. Úlohou kresťana je zdieľať túto milosť tak, aby bola v prospech všetkých. Každý dar je z nevyčerpatelnej milosti Božej; každý člen spoločenstva je nielen aktívny, ale aj spoluzodpovedný za život celého spoločenstva, lebo vie, že to, čo má k dispozícii, nie je jeho vlastníctvom, ale skôr dar, ktorý treba chrániť a zároveň využívať s jediným cieľom: spoločné dobro – „len spoločne ho možno dosiahnuť a docieľiť, aby vzrastalo a chránilo sa aj so zreteľom na budúcnosť“². Spoločné dobro je zdrojom mnohých darov, ktoré my môžeme použiť vo vzájomnej službe a cez ktoré sa vyvíja Boží spásonosný plán v prospech každého muža a každej ženy.

2. V tomto Božom spásonosnom pláne je cirkev ako „verný a opatrný správca, ktorého úlohou je dôkladne sa starať o to, čo mu bolo zverené.“ Totiž „je si vedomá zodpovednosti pozorne chrániť a riadiť svoje dobrá vo svetle svojho evanjeliového poslania a so zvláštnym zreteľom na starostlivosť o núdznych“³.

V súčasnom historickom období čelí zasvätený život výraznému poklesu počtu povolání a trvalej ekonomickej kríze. V tejto situácii „musíme s realizmom, dôverou a

¹ Porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, List *Iuvenescit Ecclesia* o vzťahu medzi hierarchickými a charizmatickými darmi pre život a poslanie Cirkvi, Rím (15. máj 2016), 4.

² PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRÁVODLIVOSŤ A POKOJ, *Kompéndium sociálnej náuky cirkvi*, Rím (2. apríl 2004), § 164.

³ FRANTIŠEK, Apoštolský list vydaný v podobe motu proprio *Fidelis dispensator et prudens* pre zriadenie novej štruktúry koordinácie hospodárskych a administratívnych záležitostí Svätej stolice a Vatikánskeho mestského štátu.

nádejou prevziať nové zodpovednosti. Vyžaduje si to od nás scenár sveta, ktorý potrebuje hlbokú kultúrnu obnovu a znovuobjavenie základných hodnôt, na ktorých možno stavať lepšiu budúcnosť. Kríza nás zaväzuje prehodnotiť našu cestu, stanoviť nové pravidlá, nájsť nové formy angažovanosti, zamerať sa na pozitívne skúsenosti a odmietnuť negatívne. Kríza sa tak stáva *príležitosťou na rozlišovanie a nové plánovanie*. Podľa tohto kľúča, plného dôvery a nie rezignácie, sa treba postaviť k ťažkostiam súčasného okamihu⁴.

V takejto perspektíve Inštitúty zasväteného života a Spoločnosti apoštolského života musia konať ako *dobří správcovia* chariziem, ktoré dostali od Ducha, aj prostredníctvom riadenia a spravovania majetku.

3. V posledných rokoch rôzne inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života museli riešiť problémy hospodárskeho charakteru. Mohli by sme tvrdiť, že následkom úbytku síl, prišlo k súčasnému rastu ťažkostí. Nedostatočná príprava a slabé plánovanie boli častou príčinou hospodárskych rozhodnutí, ktoré ohrozovali nielen majetok, ale aj samotné prežitie inštitútov. Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života vzala na vedomie vzniknutú situáciu a vyzvala inštitúty a spoločnosti, aby si viac a viac uvedomili dôležitosť hospodárenia, pričom poskytla praktické kritériá a pokyny na spravovanie majetku.

V tomto kontexte boli usporiadané dve *Medzinárodné sympóziá* o spravovaní majetku. Prvé z nich malo názov *Správa cirkevných majetkov inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života v službe ľudskosti a poslaniu v cirkvi*⁵ a konalo sa v marci 2014. Na základe záverov tohto sympózia boli vypracované *Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života*⁶ (s dátumom vydania 2. 8. 2014). Smernice a zásady pre riadenie majetku sú „pomôckou pre inštitúty, aby s obnovenou odvahou a prorockým reagovali na výzvy našich čias a naďalej boli prorockým znamením Božej lásky“⁷.

Následne sa dikastérium začalo bližšie zaoberať aj významnosťou diel. Prvé sympóziu sa sústredilo na schopnosť spravovania, vykazovania a ochrany majetku pod dohľadom predstavených. Druhé sympóziu z novembra 2016 bolo skôr zamerané na význam chariziem a malo názov: *S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii*.

4. V duchu bohatého učiteľského úradu pápeža Františka – v súlade s obsahom predchádzajúcich *Smerníc* – nový dokument navrhuje:

- v rámci cirkvi neustále uvažovať o hodnote majetku a jeho riadení aj cez príspevky, ktoré sa vyžadujú od predstavených inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života a ktoré sú zasielané Dikastériu⁸;
- odvolávať sa a vysvetľovať niektoré aspekty kánonickej legislatívy o časnom majetku so zvláštnym zreteľom na prax Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života;
- navrhovať niekoľko nástrojov na plánovanie a programovanie, pokiaľ ide o správu diel;

⁴ BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate* (29. jún 2009), 21.

⁵ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Správa cirkevných majetkov inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života v službe ľudskosti a poslaniu v Cirkvi. Aktá medzinárodného sympózia (Rím, 8. - 9. marec 2014)*, LEV, Vatikán 2014.

⁶ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Obežník Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života*, Rím (2. august 2014).

⁷ *Tamže*, 6.

⁸ *Tamže*.

- povzbudzovať inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života (na všetkých úrovniach, t. j. predstavených a všetkých ostatných členov) k tomu, aby znovu uvažovali o ekonomických záležitostiach s vernosťou voči charizme, a to tak, aby boli aj v súčasnosti pre Cirkev a pre svet príkladom „v pozornosti voči všetkým chudobným a voči každej biede, materiálnej, morálnej i duchovnej, prekonávajúc tak každý egoizmus logikou evanjelia, ktorá učí dôverovať v Božiu prozreteľnosť“⁹.

⁹ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom medzinárodného sympózia o „Správe cirkevných majetkov inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života v službe ľudskosti a poslaniu v Cirkvi“*, Rím (8. marec 2014).

I. ŽIVÁ SPOMIENKA NA KRISTA CHUDOBNÉHO

Kristova chudoba ako novosť evanjelia

5. Žiť novosť evanjelia „znamená žiť v Kristovej chudobe, ktorého celý život bol zameraný na plnenie Otcovej vôle a na službu iným“.¹⁰

Pápež František využíva každú príležitosť, aby neustále upriamil náš zrak do centra nasledovania Krista (*sequela Christi*): „s rozhodnou vôľou sa mu úplne pripodobníť“¹¹, jeho životu, jeho kenóze (sebavyprázdneniu sa). Tajomstvo Vtelenia je tajomstvom chudoby: *hoci bol bohatý, stal sa pre vás chudobným* (porov. 2 Kor 8, 9). Na kríži „sa jeho chudoba stáva úplným zrieknutím“¹²; prežíva hĺbku tajomstva *kenózy* ako Izaiášov trpiaci služobník.

6. „Kristova chudoba skrýva v sebe toto nekonečné Božie bohatstvo. On nie je iba Učiteľom, ale aj hlásateľom a ručiteľom tej spásonosnej chudoby, ktorá zodpovedá nekonečnému Božiemu bohatstvu a nevyčerpatelnej sile jeho milosti“¹³. *Kenóza* je preto hlavným kritériom života každého pokrsteného a – ešte väčšmi – každej zasvätenej osoby. „Ak sa prežíva podľa Kristovho príkladu, *ktorý hoci bol bohatý, stal sa... chudobným* (2 Kor 8, 9), chudoba vyjadruje úplné sebadarovanie, aké sa uskutočňuje medzi troma božskými osobami. Tento dar sa vylieva na stvorenie a v plnosti sa prejavuje vo vtelenom Slove a v jeho vykupiteľskej smrti“¹⁴.

Na začiatku svojej služby, ešte v Nazaretskej synagóge, Ježiš vyhlásil, že je *Evanjelium hlásané chudobným* (porov. Lk 4, 18; Iz 61, 1). Kto ho chce nasledovať, má teda opustiť svoj majetok, dom, rodinu, a začať svoju cestu veľkým zrieknutím (Lk 14, 33; 18, 22). Učiteľ žiada od nás predovšetkým prijať Božie kráľovstvo a súčasne aj jeho prvoradosť, nakoľko pred ním nemáme nič uprednostniť. Preto sú chudobní v duchu blahoslavení (Mt 5, 3). Sú totiž prvými príjemcami Kráľovstva; sú v stave, aby ho mohli očakávať, túžiť po ňom a prijať ho.

7. Chudoba podľa blahoslavenstiev je tá, ktorá vnútorne oslobodzuje človeka a umožňuje jeho rast vo viere a v láske, ktorá má otvorené oči pred potrebami druhých a milosrdné srdce, aby im poskytla pomoc. Chudoba podľa blahoslavenstiev je hnaná láskou, ktorá dáva prednosť druhým a dôveruje v Boha, ktorý sa každodenne stará o svoje stvorenia, o nebeské vtáky a poľné ľalie (porov. Mt 6, 25 - 34).

Chudoba podľa blahoslavenstiev je tá, ktorú Ježiš mladíkovi, ktorý *odišiel zarmútený, lebo mal veľký majetok* (Mk 10, 22) a chcel si ho nechať pre seba. Učiteľ mu odporúčal, aby všetko predal. Chcel ho naučiť vnútornej slobode a pravému a štedrému milosrdenstvu. Chudoba nás vychováva v duchu lásky a vedie nás ku kontemplácii Božieho tajomstva.

8. Svedectvo zasväteného života v sebe zahŕňa životný štýl postavený na chudobe. V encyklike *Laudato si'* o starostlivosti o spoločný dom, pápež František chváli striedmosť: „Kresťanská spiritualita predkladá rast v striedmosti a schopnosti tešiť sa aj z mála. Je návratom k jednoduchosti a umožňuje nám zastaviť sa a vychutnať malé veci, ďakovať za možnosti, ktoré nám ponúka život bez lipnutia na tom, čo máme, a bez smútku nad tým, čo

¹⁰ FRANTIŠEK, *Homília* počas svätej omše s biskupmi, kňazmi, rehoľníkmi a rehoľničkami pri príležitosti apoštolskej cesty na Srí Lanku a Filipíny, Manila (16. január 2015).

¹¹ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 18.

¹² *Tamže*, 23; porov. Flp 2, 5 - 11.

¹³ JÁN PAVOL II., Apoštolská exhortácia *Redemptionis donum* (25. marec 1984), 12.

¹⁴ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 21.

nemáme¹⁵. Ich voľbou chudoby – na základe sľubov alebo iných záväzkov – sú zasvätené osoby podľa svojej charizmy živými a dôveryhodnými svedkami toho, že „striednosť, prežívaná slobodne a vedome, je oslobodzujúca. Nie je menej živá ani menej intenzívna, ale práve naopak“¹⁶.

Chudoba zasvätených osôb vydáva „svedectvo, že Boh je pravým bohatstvom ľudského srdca“¹⁷. Zasvätené osoby vyznávajú, že v Kristovi vlastnia *lepší a trvalý majetok* (Hebr 10, 34): viera v neho dáva životu „nový základ“¹⁸, na ktorom môže stáť.

Svojou chudobou svedčia zasvätené osoby o kvalite života, ktorý je skutočne ľudský a v ktorom majetok má iba relatívnu hodnotu a Boh predstavuje absolútne dobro¹⁹. Jednoduchosť, striednosť a strohosť života zasvätených osôb sú pre nich zárukou úplnej slobody v Bohu²⁰.

Smerom ku „Kristovmu telu“

9. „Človek – a obzvlášť chudobní ľudia – predstavuje cestu cirkvi, pretože toto bola aj cesta Ježiša Krista“²¹. Chudobní boli vždy stredobodom pozornosti Ježiša, ktorý sa snažil im zabezpečiť dôstojnosť, pravý život a príležitosť plnohodnotného prežívania ich ľudskosti. Pápež František to neustále pripomína: „Ach, ako by som si želal chudobnú cirkev pre chudobných!“²²: Tieto slová, ktoré pápež vyhlásil krátko po svojom zvolení, možno považovať za jeden z kľúčov jeho pontifikátu. „Pre Cirkev zameranie sa na chudobných je viac teologickou než kultúrnou, spoločenskou, politickou alebo filozofickou kategóriou. Boh adresuje svoje milosrdenstvo na prvom mieste práve im. Táto Božia preferencia má svoje dôsledky pre život viery všetkých kresťanov, ktorí sú povolani *zmyšľať tak ako Kristus Ježiš* (Flp 2, 5)“²³

10. Táto požiadavka pozornosti voči potrebám chudobných – podľa príkladu Učiteľa – sa zakorenila v prvom spoločenstve učeníkov. V *Skutkoch apoštolov* (porov. Sk 2, 42 - 47; 4, 32 - 37) jeruzalemská cirkev je opísaná ako zhromaždenie, kde vládla láska a kde sa veci *rozdeľovali každému podľa toho, kto ako potreboval* (Sk 4, 35). A preto *medzi nimi nebolo núdzneho* (Sk 4, 34). Okrem vytrvalého učenia apoštolov, lámania chleba a modlitieb sa táto komunita líši svojou *koinoniou* (Sk 2, 42), v tom, že *majú všetko spoločné* (Sk 2, 44; 4, 32), *majetky rozdeľovali všetkým, podľa toho, ako kto potreboval* (Sk 2, 45).

Aj veľká zbierka, ktorú organizoval Pavol v cirkvách, ktoré on založil, v prospech materskej cirkvi v Jeruzaleme (1 Kor 16, 1 - 4; Rim 15, 25 - 28; 2 Kor 8 - 9), je solidárnym gestom, ktoré rozširuje obzor cirkevného spoločenstva.

Tieto texty predstavujú inšpiratívnu paradigmu samotného bytia a konania spoločenstiev učeníkov v každom čase a na každom mieste. Kresťania vnímali a vnímajú svoju zodpovednosť za to, aby sa našli vhodné formy na praktické splnenie požiadaviek *koinonie*. Zasvätené osoby, ktoré historicky stelesňujú Kristovu chudobu a inšpirujú sa životom prvých spoločenstiev, sú povolané prijať naliehavosť prežívania *koinonie*. Ide o voľbu nasledovať chudobného Krista, ktorá vedie k voľbe pre chudobných.

¹⁵ FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'* (24. máj 2015), 222.

¹⁶ *Tamže*, 223.

¹⁷ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 90.

¹⁸ BENEDIKT XVI., Encyklika *Spe Salvi* (30. november 2007), 8.

¹⁹ Porov. JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 89.

²⁰ Porov. FRANTIŠEK, *Príhovor k účastníkom stretnutia pápežských predstaviteľov*, Rím (21. jún 2013).

²¹ J. M. BERGOGLIO, *Len láska nás môže zachrániť*, LEV, Vatikán 2013, 113.

²² FRANTIŠEK, *Príhovor k predstaviteľom médií*, Rím (16. marec 2013); FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 198.

²³ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 198.

11. „Chudobná cirkev pre chudobných začína kráčaním ku Kristovmu telu“²⁴. Kontemplácia Otcovej tváre v Kristovi Ježišovi, konkrétnosť jeho lásky prejavenej vo Vtelení Syna (porov. Flp 2, 7) vedie nás k tomu, aby sme ho objavili vo všetkých chudobných a vylúčených. Chudobným nestačí len darovať veci, treba s nimi zdieľať – alebo ešte lepšie im vrátiť – to, čo im patrí. Zasvätené osoby, ktoré prežívajú Otcovu nezištnú lásku si musia osvojiť spiritualitu vrátenia (reštitúcie), aby dobrovoľne vrátili to, čo dostali pre službu bratom a sestrám: život, dary, čas, majetky, ktoré používajú. Treba realizovať „skutočné stretnutie s chudobnými a vytvoriť priestor pre delenie sa, ktoré sa stane životným štýlom“²⁵: život bez vlastníctva (*sine proprio*) – podľa príkladu Františka z Assisi – sa teda stáva najvyšším stupňom evanjeliovkej chudoby.

Zasvätené osoby sú povolané nielen k osobnej chudobe – „dnes je chudoba skutočným výkrikom. Všetci musíme myslieť na to, či sa nemôžeme²⁶ stať viac chudobnejšími“ –, ale sme pozvaní premýšľať aj nad komunitnou chudobou; nielen samotní členovia, ale aj inštitúcie sa majú dištancovať od majetku: „Prázdne kláštory nie sú naše, sú pre telo Krista“²⁷. Rehoľné spoločenstvo sa preto musí stávať solidárnym v chudobe, lebo „každé cirkevné spoločenstvo, v miere v akej si nahovára, že sa nemusí kreatívne starať a prispievať k tomu, aby chudobní žili dôstojnejšie a aby všetci boli včlenení do spoločnosti, v takej miere riskuje, že sa rozpadne“²⁸.

Spoločenstvo je povolané k rozlišovaniu nielen kvôli identifikácii kategórií chudobných, ale aby sa členovia spoločenstva priblížili k nim, s kýmkoľvek z nich a kdekoľvek, aby spoznali chudobu, ktorá dokáže obohatiť spoločenstvo šírkou, dĺžkou, výškou a hĺbkou Kristovej lásky (porov. Ef 3, 18-19).

Ekonómia s ľudskou tvárou

12. Človek a jeho skutočné dobro musia mať prvenstvo aj v ekonomickej činnosti a vo všeobecnosti v spoločenskom usporiadaní a v politickom živote. O tom píše aj konštitúcia *Gaudium et spes*: „Lebo tvorcom, stredobodom a cieľom hospodársko-spoločenského života je človek“²⁹. A Benedikt XVI. zdôraznil: „Prvým kapitálom, ktorý treba chrániť a ceniť si, je človek, ľudská osoba vo svojej integrite“³⁰. Hospodársky rozmer je úzko spojený s osobou a s poslaním. Cez ekonómiu sa prijímajú významné rozhodnutia pre osobný a kolektívny život, kde musí byť viditeľné evanjeliové svedectvo s veľkou pozornosťou voči potrebám bratov a sestier.

Zasvätené osoby si volia prococtvo a vyhýbajú sa „diktatúre ekonómie bez tváre i skutočne ľudského zámeru“³¹. Ich chudoba všetkým pripomína nutnosť oslobodiť sa od ekonómie vylúčenia a nerovnosti, pretože takáto ekonómia zabíja.³² Podľa nespravodlivej ekonomiky „ľudská bytosť je pokladaná za predmet konzumu, ktorý možno použiť a zahodiť.

²⁴ FRANTIŠEK, *Príhovor počas svätodušnej vigílie s hnutiami, novými spoločenstvami, asociáciami a cirkevnými zoskupeniami*, Rím (18. máj 2013).

²⁵ FRANTIŠEK, *Posolstvo k 1. svetovému dňu chudobných*, Rím (13. jún 2017), 3.

²⁶ FRANTIŠEK, *Príhovor študentom škôl vedených jezuitami v Taliansku a Albánsku*, Rím (7. jún 2013).

²⁷ FRANTIŠEK, *Príhovor pápeža Františka pri návšteve utečencov v Centre Astalli, zariadení Jezuitskej služby utečencom*, Rím (10. september 2013).

²⁸ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 207.

²⁹ DRUHÝ Vatikánsky ekumenický koncil, Pastoralná konštitúcia o cirkvi v súčasnom svete *Gaudium et spes*, 63.

³⁰ BENEDIKT XVI., Encyklika *Caritas in veritate* (29. jún 2009), 25.

³¹ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 55.

³² Porov. *Tamže*, 53 a nasl.

Vytvorili sme kultúru *vyhadzovania*, ktorá sa všade šíri. [...] Vylúčení nie sú *využívaní*, sú odpadom, *zvyškami*³³.

Evanjeliová dôveryhodnosť zasvätených osôb je taktiež spojená so spôsobom, akým je spravovaný majetok. Nemôžeme sa oddať pokušeniu hľadania technickej a organizačnej efektívnosti hmotných zdrojov a diel namiesto toho, aby ste sa sústredili na účinnosť konania z evanjeliového pohľadu. V tomto ohľade si musia vyšší predstavení uvedomiť, že nie všetky riadiace techniky sú v súlade s evanjeliovými zásadami, či so sociálnou náukou cirkvi.³⁴ „Ekonomia ani jej uplatňovanie nikdy nie sú eticky a antropologicky neutrálne. Buď prispievajú k budovaniu vzťahov spravodlivosti a solidarity, alebo vytvárajú situácie vylúčenia a odmietnutia“³⁵.

13. Toto sústreďovanie sa na osobu s jej osobitnými vlastnosťami a črtami vyzýva k neustálemu prekonávaniu funkcionalistického zmýšľania aj v rámci spoločenstiev. A to obzvlášť skrze dôkladnú starostlivosť a valorizáciu všetkých členov, najmä najstarších. Konkrétne ide o to, aby sme do spoločenskej dynamiky integrovali našich starších bratov a sestry tak, že využívame ich zdroje svedectiev a modlitieb, vážime si ich skúsenosti a múdrosť a motivujeme ich k spolupráci v rámci služieb, ktoré sú ešte schopní poskytovať. Táto integrácia je akýmsi znamením protikladu v modernej spoločnosti, kde aj seniorom hrozí vyradenie ako zvyškom. Dobré vieme, že táto dynamika prijatia a valorizácie je vždy prítomná v našich bratstvách: inštitúty sa skutočne angažujú tak, aby zabezpečili dôstojnú pomoc starším a chorým bratom a sestram, a to s veľkou investíciou do energie a majetku.

Rovnakým spôsobom sú staršie zasvätené osoby vyzvané k tomu, aby otvorene a s dôverou prijali návrhy mladších bratov a sestier tak, aby sa v každom spoločenstve mohlo naplniť Joelovo proroctvo: *vaši starci budú mávať sny a vaši mládenci budú mať videnia* (Joel 3, 1) bez toho, aby nikto neupadol do *pokušenia prežívania*³⁶.

Ekonomia je nástrojom misijnej činnosti Cirkvi

14. Uvažovať o ekonomii znamená byť súčasťou procesu poľudštenia, ktorý nás robí *humanissími*, teda osobami v najširšom zmysle slova. Stávame sa nielen sebedovými, ale aj vedomými svojho vzťahu k svetu a poslania vo svete. „Ja som misia na tejto zemi, a preto som na tomto svete“³⁷.

Pri príležitosti prvého Sympózia generálnych ekonómov Svätý Otec pripomenul: „Inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života vždy boli prorockým hlasom a živým svedectvom o novosti Kristovej blahozvesti [...]. Táto milujúca chudoba spočíva v solidarnosti, delení sa a dobročinnnej láske, a prejavuje sa v striedmosti, túžbe po spravodlivosti a radostnom zameraní na to, čo je podstatné, aby sme sa tak chránili pred materiálnymi bôžikmi zatemňujúcimi pravý zmysel života“³⁸.

³³ *Tamže*, 53.

³⁴ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Obežník *Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života*, Rím (2. august 2014), 3.

³⁵ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonomii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonomii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

³⁶ Porov. FRANTIŠEK, *Homília pápeža Františka na sviatok Obetovania Pána, XXI. Svetový deň zasväteného života*, Rím (2. február 2017).

³⁷ FRANTIŠEK, *Apoštolská exhortácia Evangelii gaudium* (24. november 2013), 273.

³⁸ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom medzinárodného sympózia o „Správe cirkevných majetkov inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života v službe ľudskosti a poslaniu v Cirkvi“*, Rím (8. marec 2014).

Chudoba zasvätených osôb má byť teda milujúca, a nie teoretická³⁹. Je vo výraznom protiklade s mamonárskou modloslužbou. Vystupuje ako prorocká výzva spoločnosti, ktorej v mnohých častiach bohatého sveta hrozí strata pre mieru a samotného zmyslu vecí. Preto dnes – viac ako v akejkoľvek inej dobe – výzva chudoby láka aj tých, ktorí si uvedomujú obmedzenosti zdrojov planéty a vyzývajú k rešpektu a ochrane stvorenstva znížením potrieb, striednosťou a patričným obmedzením vlastných túžob.

Ak je ekonómia nástrojom a ak peniaze majú slúžiť a nie vládnuť, tak bude potrebné hľadať na charizmu, smerovanie, ciele, význam a spoločensko-cirkevné následky hospodárskych rozhodnutí inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života⁴⁰.

15. Potvrdenie inštrumentálnosti časného majetku s ohľadom na realizáciu cieľov vychádza z rovnakého konceptu cirkevného majetku. Majetky inštitútov sú totiž časné majetky Cirkvi (kán. 634 § 1). Sú považované za majetky, ktoré patria verejným právnickým osobám (kán. 1257 § 1) zameraným na cieľ zodpovedajúci poslaniu Cirkvi (kán. 144 § 1), „aby v hraniciach im vyznačených plnili v mene Cirkvi podľa normy predpisov práva vlastnú úlohu“ (kán. 116 § 1). Majetok verejných inštitútov slúži na „tie isté účely podľa evanjeliového spôsobu povýšenia ľudskej bytosti, poslania, charitatívneho a solidárneho zdieľania s Božím ľudom: obzvlášť opatera a starostlivosť o chudobných vedľa poskytnúť novú vitálnosť inštitútu, pokiaľ sú prežívané ako spoločný záväzok“⁴¹. Ako vyhlasuje konštitúcia *Gaudium et spes*: „Cirkev si slúži časnými prostriedkami, nakoľko to jej poslanie vyžaduje“ [...] „ba zriekne sa uplatňovania niektorých zákonite nadobudnutých práv, kde by sa ukázalo, že ich používanie vyvoláva pochybnosti o úprimnosti jej svedectva“⁴². Vernosť voči charizme a poslaniu je preto naďalej hlavným kritériom hodnotenia diel⁴³; totiž „zisk nemôže byť jediným kritériom, na ktoré treba prihliadať“⁴⁴.

Treba nanovo premýšľať o ekonómii cez pozorné rozlišovanie: počúvanie Božieho slova a dejín. Neúnavné angažovanie vedie k tvorivej voľbe a ochotnému postoju srdca, aby sa mohli ponúknuť diela s obnovenou dôstojnosťou „osobám, ktoré sú obeťami vyradovania, slabým a zraniteľným: tým, čo práve prichádzajú na svet, najchudobnejším, chorým a starým ľudom, osobám s vážnym postihnutím“⁴⁵. V liste všetkým zasväteným osobám pri príležitosti Roku zasväteného života pápež František zdôraznil: „Očakávam od vás konkrétne skutky: prijať utečencov, prejaviť blízkosť chudobným, byť tvorivý v katechéze, ohlasovať evanjelium, uvádzať do života modlitby. V dôsledku toho očakávam zoštíhlenie štruktúr, nové využitie veľkých domov na diela, ktoré viac zodpovedajú aktuálnym potrebám evanjelizácie a lásky k blízkym, prispôbenie vašich diel novým potrebám“⁴⁶.

³⁹ Porov. *Tamže*.

⁴⁰ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

⁴¹ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Orientácie. Nové víno do nových mechov. Od II. Vatikánskeho koncilu zasvätený život a ešte otvorené výzvy*, Rím (6. január 2017), 28.

⁴² DRUHÝ Vatikánsky koncil, *Pastorálna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete Gaudium et spes*, 76.

⁴³ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

⁴⁴ FRANTIŠEK, *Encyklika Laudato Si'* (24. máj 2015), 187.

⁴⁵ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

⁴⁶ FRANTIŠEK, *Apoštolský list všetkým zasväteným osobám pri príležitosti Roku zasväteného života*, Rím (23. november 2014), 4.

Zároveň je potrebné nové sebedomie v snahe prekonať mentalitu čirej podpory, ktorá kryje straty, ale nevyrieši štrukturálne problémy; a teda spôsobí významné škody, lebo plytvá so zdrojmi, ktoré by sa mohli použiť pri ďalších charitatívnych činnostiach⁴⁷.

Inštitúty by mali dbať nielen na výsledky ich riadenia, ale aj o celý priebeh hospodárskeho procesu. „Sociálna náuka Cirkvi vždy tvrdila, že *spravodlivosť sa týka všetkých etáp ekonomickej činnosti. Každé ekonomické rozhodnutie má teda dôsledok morálnej povahy*. Preto treba požiadavky spravodlivosti rešpektovať už od počiatku ekonomického procesu a nie až dodatočne alebo len okrajovo“⁴⁸.

Evanjeliová ekonomika zdieľania a spoločenstva

16. Inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života sú vyzvané k tomu, aby hľadali nové „spôsoby chápania ekonomiky a pokroku“⁴⁹. Bratstvo, solidarita, odmietanie ľahostajnosti, nezištnosť sú najzákladnejšou nápravou konfliktov, aj hospodárskeho charakteru. Sú východiskom a predpokladom na budovanie spravodlivej spoločnosti, ktorá sa čo najviac snaží napodobňovať našu skutočnú vlasť, kde budú *nové alebo a nová zem, na ktorých prebýva spravodlivosť* (2 Pt 3, 13).

„Ak si úsilie o rozvoj vyžaduje čím ďalej, tým viac technikov, ešte viac potrebuje mysliteľov s hlbokou reflexiou, hľadajúcich nový humanizmus, ktorý by umožnil modernému človeku nájsť seba samého tým, že si osvojí vyššie hodnoty lásky, priateľstva, modlitby a kontemplácie. Tak bude môcť dospieť k plnosti opravdivý rozvoj“⁵⁰.

Opravdivý ľudský rozvoj musí teda vytvoriť priestor na charizmy. Základné charizmy sú plnohodnotnou súčasťou „logiky daru [ktorá] nevyklučuje spravodlivosť a nestavia sa proti nej následne a zvonku“⁵¹; tým, že sa sami stávajú darmi, zasvätené osoby skutočne prispievajú k hospodárskemu, spoločenskému i politickému vývoju, ktorý „ak chce byť autenticky humánný, potrebuje, aby sa vytvoril priestor na princíp nezištnosti ako výrazu bratstva [...] Dar samotnou svojou povahou presahuje zásluhu a jeho pravidlom je prekypujúca hojnosť“⁵². Hojnosť presahuje parametre vedenia podnikov: je mierou dobročinnnej lásky. „Charizmatické dary totiž pohýňajú veriacich, aby celkom slobodne a primeraným spôsobom odpovedali na dar spásy. Tak sa sami stanú darom lásky pre druhých a autentickými svedkami evanjelia pre všetkých ľudí“⁵³. Totiž „v logike evanjelia, ak sa nedaruje všetko, nedáva sa nikdy dost“⁵⁴.

17. Zasvätený život musí oslobodený od technokratickej paradigmy naplno využiť svoju slobodu, ktorá „je schopná ohraničiť techniku, usmerniť ju a postaviť do služby iného typu pokroku, zdravšieho, ľudskejšieho, sociálnejšieho a integrálnejšieho“⁵⁵.

Žiada sa od nás všetkých ekologická konverzia, v ktorej majú byť angažovaní jednotlivci i komunity: „Na sociálne problémy sa odpovedá komunitnými sieťami, nielen

⁴⁷ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Obežník *Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života*, Rím (2. august 2014), 9, 1. 1.

⁴⁸ BENEDIKT XVI., Encyklika *Caritas in veritate* (29. jún 2009), 37.

⁴⁹ FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'* (24. máj 2015), 16.

⁵⁰ PAVOL VI., Encyklika *Populorum progressio* (26. marec 1967), 20.

⁵¹ BENEDIKT XVI., Encyklika *Caritas in veritate* (29. jún 2009), 34.

⁵² *Tamže*.

⁵³ KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, List *Iuvenescit Ecclesia* o vzťahu medzi hierarchickými a charizmatickými darmi pre život a poslanie Cirkvi, Rím (15. máj 2016), 15.

⁵⁴ FRANTIŠEK, *Prihovor účastníkom stretnutia o tzv. „ekonomike spoločenstva“, ktoré organizuje hnutie Fokoláre*, Rím (4. február 2017).

⁵⁵ FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'* (24. máj 2015), 112.

jednoduchým súčtom individuálnych dobier [...] Ekologická konverzia, nevyhnutná na vytvorenie dynamizmu trvalej zmeny, je aj komunitnou konverziou“⁵⁶. Ako bratstvo zasväteného života sme povolaní k tomu, aby sme prijali toto pozvanie a dali do praxe novosť našich chariziem. Ešte dnes skrze rast osobitných schopností, ktoré každý z nás dostal od Boha, sme vyzvaní k tomu, aby sme rozvíjali kreativitu a nadšenie, aby sme riešili drámy sveta a prinášali seba Bohu *ako živú, svätú, Bohu milú obeť* (Rim 12, 1)⁵⁷.

Formácia v ekonomickej dimenzii

18. V perspektíve zmeny zmýšľania a ekonomickej a riadiacej praxe „znovu premyslieť ekonómiu si vyžaduje špecifické schopnosti a kompetenciu, [...] je to dynamika, ktorá berie do úvahy život všetkých a každého. Túto úlohu nemožno presunúť na druhého, je plnou zodpovednosťou každého človeka“⁵⁸.

Všetci členovia inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života musia cítiť svoju zodpovednosť a so všetkými silami musia dbať na to, aby bolo riadenie hospodárskych zdrojov vždy realistické a v službe samotných cieľov danej charizmy.

Kvôli rastúcej zložitosti riadenia majetku je čoraz väčšia tendencia znižovať úroveň zodpovednosti a splnomocňovať isté funkcie iba niektorým jednotlivcom; následkom toho vznikla však nepozornosť voči ekonomike v rámci spoločenstva; došlo k strate kontaktu so životnými nákladmi a s námahou každodennej administrácie majetku, s následným nebezpečenstvom výskytu rozporu medzi ekonomikou a poslaním⁵⁹.

Formácia v *ekonomickej dimenzii* vychádza zo zdieľania ľudských, etických a mravných motívov služby a opätovne objavuje evanjeliovú dimenziu ekonomiky, umožňuje riadenie štruktúr podľa zásad nezištnosti, bratskej lásky a spravodlivosti a vedie k tomu, aby sme žili logiku darovania; takto poskytuje skutočne veľký príspevok k ekonomickeému, sociálnemu a politickému vývoju spoločnosti i samotnej Cirkvi.⁶⁰

19. Formácia pomáha „vstúpiť do rozhodného procesu rozlišovania, očisťovania a reformy“⁶¹ v konkrétnej situácii. Spustenie formačných procesov smerujúcich k ekonomickej dimenzii si vyžaduje zmenu a obnovenie potreby uprieť pohľad na Pána Ježiša aj pri riešení hospodárskych záležitostí – aby sme boli „svedkami odlišného spôsobu života, konania, správania“⁶². V tomto ohľade bude potrebná primeraná príprava vo svetle sociálnej náuky Cirkvi. Totiž „tým, že sa rehoľníci dávajú celí do služby tajomstva Kristovej lásky voči človeku i voči svetu, svojím životom anticipujú a ukazujú niektoré črty nového ľudstva, ktoré chce sociálna náuka zaistiť“⁶³.

⁵⁶ *Tamže*, 219.

⁵⁷ Porov. *Tamže*, 220.

⁵⁸ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

⁵⁹ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Obežník Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života*, Rím (2. august 2014), 3.

⁶⁰ Porov. *Tamže*, 5.

⁶¹ FRANTIŠEK, *Apoštolská exhortácia Evangelii gaudium* (24. november 2013), 30.

⁶² ANTONIO SPADARO, „*Prebudte svet!*“. *Rozhovor pápeža Františka s generálnymi predstavenými*, in: *La Civiltà Cattolica*, 165 (2014/I), 5.

⁶³ PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRAVODLIVOSŤ A POKOJ, *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, Rím (2. apríl 2004), 540.

V encyklike *Laudato Si'* nás pápež František povzbudzuje k tomu, aby „aj v našich seminároch a formačných rehoľných domoch sa vychovávalo k zodpovednej striedmosti, k vd'ačnému nazeraniu na svet, k starostlivosti o krehkosť chudobných a životné prostredie“⁶⁴.

Z tohto vyplýva, že treba žiť stelesnenú spiritualitu, ktorá považuje realitu za miesto zjavenia a stretnutia sa s Bohom a vyvíja kontemplatívny postoj, ktorý nás urobí schopnými počúvať Boží hlas v konkrétnom živote tak, aby sme našli Jeho tvár v každom človeku, najmä v tých najznevýhodnenejších. Takáto spiritualita nepripúšťa ani rozdelenia ani redukcionizmus⁶⁵; dejiny a každodenný život sú svätým priestorom, kde sa Božie slovo zjavuje, volá nás a premení realitu.

Formačný proces predstavuje vtelenú spiritualitu; vychováva nás tak, aby sme vnímali realitu očami chudobných a aby sme čoraz väčšími a účinnejšími s nimi súcitili, vzali na seba ťarchu ich bolesti a vyvíjali úsilie na podporu spravodlivosti, pokoja a celistvosti stvorenstva.

Formácia v ekonomickej dimenzii (v súlade s osobitnou charizmou rehole) je nevyhnutným prvkom, ak chceme, aby boli rozhodnutia nášho poslania vždy inovatívne a prorocké.

Naliehavá potreba dať proroctvu tvár

20. „Prorok dostáva od Boha schopnosť skúmať dejiny, v ktorých žije, schopnosť interpretovať udalosti: je ako strážca, ktorý bdie v noci a vie, kedy príde brieždenie (porov. Iz 21, 11 – 22)“⁶⁶. Z tohto vyplýva konkrétna zodpovednosť voči nášmu sociálnemu a hospodárskemu prostrediu. „V súčasnej neistej dobe, v spoločnosti, ktorá je schopná zmobilizovať ohromné zdroje, ale jej zmýšľanie na úrovni kultúry a morálky je neprimerané vzhľadom na použitie týchto zdrojov i čo sa týka dosiahnutia prijateľných cieľov“, zasvätené osoby musia vnímať potrebu dať proroctvu tvár; preto „nesmieme ustrnúť, ale musíme budovať predovšetkým zmysluplnú budúcnosť pre prichádzajúce generácie. Netreba sa obávať navrhovať ani nové veci“. Totiž „úsilím o takúto predstavivosť v rámci spoločenstva je možné zmeniť nielen inštitúcie, ale aj životný štýl, a tiež podnieť lepšiu budúcnosť pre všetky národy“⁶⁷.

21. Niektoré inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života vyvíjajú konkrétne iniciatívy v rámci ich legislatívneho rámca, ktoré môžu byť užitočným predmetom našich úvah. Ide o tvorivé dielne dobročinnnej lásky a zároveň priestor na hľadanie nových návrhov, ktoré sú podporované všeobecne platnými právnymi predpismi. Hlavným cieľom je spustiť konštruktívnu konfrontáciu medzi inštitútmi a spoločnosťami na to, aby sa spolu s odborníkmi skúmal zákonný rámec, ktorý dokáže najlepšie chrániť a podporiť účinnosť ich služieb.

Dnes sa zákony rýchle menia, čo spôsobí v nás neistotu a nevyhnutne ovplyvňuje už prekérny stav niektorých diel. Musíme preto posilniť spojenie s istými centrami – vrátane akademických –, ktoré zabezpečujú legislatívny dohľad a predvídajú strednodobé a dlhodobé účinky a dopad na činnosti inštitútov. Okrem toho by sme si priali hlbšie zhodnotenie návrhov na spoluprácu s príslušnými orgánmi biskupských konferencií, ktoré koordinujú rôzne

⁶⁴ FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'* (24. máj 2015), 214.

⁶⁵ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Smernice pre formáciu v rehoľných inštitútoch*, Rím (2. február 1990), 17.

⁶⁶ FRANTIŠEK, *Apoštolský list všetkým zasväteným osobám pri príležitosti Roku zasväteného života*, Rím (23. november 2014), 2.

⁶⁷ PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRAVODLIVOSŤ A POKOJ, *Nóta za reformu medzinárodného finančného a menového systému v perspektíve verejnej autority s univerzálnou právomocou*, Rím (24. októbra 2011).

kategórie služieb (vzdelávacie diela, činnosti v oblasti zdravotníctva, sociálna a zdravotná starostlivosť, atď.). V tomto kontexte by sa mohli vytvoriť trvalé platformy na výmenu informácií, ktoré by mali viesť k vzniku veľkej a spoločnej platformy aj vo vzťahu k občianskym autoritám.

II. BOŽI POHĽAD: CHARIZMA A POSLANIE

Napätie zamerané na Kráľovstvo, ktoré prichádza

22. Eschatologické napätie je podstatnou črtou zasväteného života a zároveň predstavuje jeho dynamiku, ktorá sa prejavuje vo vrúcnej prosbe: „Príď, Pane Ježišu! (Zjv 22, 20). Toto očakávanie vôbec neznamená nečinnosť: i keď je zamerané na budúce Kráľovstvo, vyjadruje sa prácou a poslaním [...] Zasvätený život spočíva v službe tomuto konečnému zjaveniu sa Božej slávy, vďaka ktorému každé telo uzrie Božiu spásu“⁶⁸. Prosba „Príď, Pane Ježišu!“ sa vždy spája s inou: „Príď kráľovstvo tvoje!“ (porov. Mt 6, 10)⁶⁹. Prítomnosť a večnosť už nie sú dve oddelené skutočnosti, ktoré nasledujú jedna po druhej, ale sú spojené; viera vŕahuje do prítomnosti, a v tom dôsledku ani „budúce“ nie je čistým „ešte nie“. Existencia tohto budúceho, mení aj prítomnosť. Prítomnosť je poznačená budúcimi skutočnosťami, a tak sa budúce veci vlievajú do prítomných a prítomné do budúcich“⁷⁰.

Vzťah medzi charizmou a víziou budúcnosti je základom samotného poslania inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života⁷¹, ktoré majú žiť svoju charizmu v „očakávaní budúcich vecí, vychádzajúc z už darovanej prítomnosti“⁷². Zodpovednosťou každého inštitútu je vypracovanie konkrétnej vízie budúcnosti, a to aj čo sa týka ekonomických záležitostí ich diel; ide o úsilie myslenia viery, ktorá je v službe upevnenia prítomnosti Kráľovstva tu a teraz; ide takisto o proces rozlišovania v rámci Cirkvi, kde samotné diela pôsobia ako miesto sprostredkovania.

23. Diela sa však nestotožňujú s poslaním: predstavujú spôsob, ktorým sa poslanie zviditeľňuje, predpokladajú ho, ale nevyčerpávajú ho a ani ho nedefinujú. Keď sa to stane – ako sa to v minulosti mohlo stať – paradoxným výsledkom je, že diela nemajú budúcnosť. Diela sa môžu meniť, ale poslanie ostáva verné počiatkovej charizmatickej intuícii a vteľuje sa do dneška; poslanie sa má začleniť do života Božieho ľudu v dejinách⁷³ a kto pracuje na poslaní Cirkvi, musí pri svojej činnosti zostať pozorný na hlas Ducha. Iba takto môžeme obnoviť schopnosť otvoriť budúcnosti charizmu i diela, ktoré ju vyjadrujú. Inak aj tie najinovatívnejšie diela podliehajú riziku poskytnúť len bezprostredné odpovede, ktoré sú síce účinné, ale nie sú otvorené proctvu a v konečnom dôsledku sú menej evanjeliové.

Poslanie zahŕňa nasledovanie Krista a službu maličkým a chudobným. Autentické poslanie si musí strážiť svoj mystický rozmer, keďže vzniká z osobitnej skúsenosti Ducha, ktorý neustále predkladá Cirkvi nejaký aspekt Kristovho tajomstva a tak celú túto skúsenosť prehľbuje. Keby prišlo k odtrhnutiu charizmatického poslania od diel, samotné diela by síce mohli byť ukázkou odbornosti i schopnosti, ale zostali by bez pravého života, bez lásky a hĺbky.

V tomto ohľade sú slová pápeža Františka naozaj prezieravé; povzbudzujú nás k tomu, aby sme skutočne porozumeli osobnému a spoločnému svedectvu charizmy. Inými slovami musíme mať hlbší pohľad, aby sme spoločne, s Božím pohľadom, videli a interpretovali to, čo sa deje; „Iba v Božom pohľade je budúcnosť pre nás. Potrebujeme ľudí, ktorí viac poznajú

⁶⁸ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 27.

⁶⁹ Porov. *Tamže*.

⁷⁰ BENEDIKT XVI., Encyklika *Spe Salvi* (30. november 2007), 7.

⁷¹ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 27.

⁷² BENEDIKT XVI., Encyklika *Spe Salvi* (30. november 2007), 9.

⁷³ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 130 a nižšie.

šírku a rozsah Božieho pôsobenia než svoju vlastnú úzku záhradku a ubezpečujú nás, že túžba našich srdc nie je márnym prísľubom“.⁷⁴

Širší pohľad: rozlišovanie

24. Porovnávaním charizmy s dejinami rastieme v schopnosti rozlišovať, umožňuje nám to pozerat' sa Božím pohľadom a získavat' dar pozerat' sa na veci inými očami a vidieť to, čo ostatní nevnímajú. Charizmy nám umožňujú vidieť schopnosti tam, kde ostatní vidia iba nedostatočnosť.

Rozlišovanie nám pomáha oživovať schopnosť rozpoznať šírku Božieho poľa, bráni tomu, aby maličkosti, *úzka záhrada*, o ktorej hovorí pápež František, sa stávali absolútnymi, a veľké veci sa degradovali na relatívne či dokonca neexistujúce. Pohľad je teda ukazovateľom istého spôsobu vnímania dejín, ktorý vie klásť nové otázky vyplývajúce z ľudských, ekonomických i konkrétnych skúseností v rámci najhlavnejšej otázky viery. *Evangelii gaudium* toto všetko vyjadruje veľmi výstižnou vetou: „Pamätajme na to, že nemáme odpovedať na otázky, ktoré si nikto nekladie“⁷⁵.

Okrem toho vnímame potrebu, aby sa „zvyky, štýly, jazyk a všetky cirkevné štruktúry stali vhodnými prostriedkami na evanjelizáciu súčasného sveta – viac než prostriedkami sebazáchovy“⁷⁶. Toto kritérium je nevyhnutné aj pri spôsobe riadenia majetkov inštitútu, kde sa niekedy zjavne vykryštalizujú isté formy individualizmu spojeného s hierarchiou či s konkrétnymi víziami, pritom chýba otvorenosť k prekonávaniu neúčinných praktík a zastaraných smerovaní.

25. *Širší pohľad* si vyžaduje aj dôraz na istý zámer, t. j. na duchovnú a cirkevnú skúsenosť, ktorá sa postupne stvára a konkrétne sa mení na činnosť. Nejde o víziu *a priori*, ktorá sa odvoláva na nejaký súbor myšlienok a pojmov, ale o zážitky, ktoré sú späté s časom, miestami a osobami (ako žiada sv. Ignác z Loyoly), a teda nie s ideologickými abstrakciami. Potrebujeme víziu budúcnosti, ktorá nemá za cieľ dominovať dejiny a riadiť ich podľa svojich súradníc, ale vedie dialóg s realitou, vmieša sa do ľudských dejín a odohráva sa v čase. Je to cesta, na ktorú sa podujímame. Cesta, ktorá sa otvára, keď kráčame.

Mať otvorenú víziu zároveň znamená *nechať sa vidieť* realitou, ktorá nás obklopuje, odpovedať na jej otázky a vnímať sa optikou jej požiadaviek. Takýmto spôsobom sa zasvätený život stáva schopným uprieť svoj pohľad na podstatné veci, a to skrze svoje voľby v oblasti riadenia a poslania.

Duch Svätý, nevyčerpatelný prameň každej charizmy, je spoločenstvo lásky medzi Otcom a Synom. Toto spoločenstvo sa šíri dvojitým pohybom Ducha, *ad intra* a *ad extra*: dialógom a vzťahom Otca a Syna, prítomnosťou Božej lásky v dejinách. Takáto dynamika sa stáva hnacím prvkom zasväteného života: každodenný návrat k večnej novosti charizmy, aby bola prítomná v dejinách. Vzťah k dejinám je potrebný aj preto, aby mala charizma potrebnú vitalitu, lebo charizma je a ostáva natoľko účinná, nakoľko si osvojíme túto vnútornú súvzťažnosť. Zasvätená osoba teda prináša do meniacej sa spoločnosti nikdy nemeniacu sa Lásku.

⁷⁴ FRANTIŠEK, *Prihovor pri stretnutí Kongregácie pre biskupov*, Rím (27. február 2014), 1.

⁷⁵ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 155.

⁷⁶ *Tamže*, 27.

Projektová mentalita

26. Či charizma má budúcnosť, to sa preukazuje v konfrontácii so skúškami dnešnej doby, ako napr. rýchle a všadeprítomné zmeny (sociálno-ekonomické, politické, legislatívne), ktoré sa premietajú v komplexnosti problémov, ktorým treba čeliť, pričom praktické riadenie je jedným z nich. V tejto perspektíve je ťažké požadovať bezprostredné rozhodnutia; ide skôr o to, aby sme realisticky a spoločne uvažovali o orientáciách, ktoré môžu byť udržateľné v najbližšej budúcnosti, pričom musíme dbať na to, aby neboli obmedzené iba našou *úzkou záhradou*. Problém nespočíva len v kontinuite diel vyjadrujúcich charizmu, ale v ich spoločenskej a cirkevnej významnosti, ktorá je základom evanjeliovej účinnosti.

Na tento účel je potrebné získať projektovú mentalitu. V prvom rade je nevyhnutné sledovať správnu metodiku a používať vhodné nástroje na to, aby sa predpokladali, navrhli a riadili zmeny a rast v každodenných činnostiach; a to všetko s cieľom poskytnúť ľuďom i spoločnostiam potrebnú prezieravosť a schopnosť interpretovať svet i súčasné nároky. Je preto dôležité vyvíjať stratégie a analytické metódy, prostredníctvom ktorých sa ohodnotí skutočná realizovateľnosť činnosti; treba preto získať a zhodnotiť poznatky inštitútu o projektoch a prácach z minulosti a zároveň spolupracovať s externými odborníkmi a snažiť sa pochopiť dobré praktiky ostatných inštitútov, príp. spojiť sily a pracovné kompetencie v jednotnej sieti. Projektová mentalita vychádza z duchovnej a cirkevnej skúsenosti, aby konkrétne vyjadrila víziu budúcnosti inštitútu skrze strategický pracovný plán, využívajúci spoločné zdieľané cesty.

27. Aby cesta, po ktorej rokmi kráčame, ukázala viditeľnejšie znaky charizmatického rozmeru v prevádzkovej a riadiacej dimenzii, sú potrebné ďalšie kroky. Prednedávnom niektoré veľmi skúsené inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života vypracovali dokumenty s charizmatickou inšpiráciou, ktorých obsah vychádza z prežívanej reality. Tieto dokumenty navrhujú nový výklad legislatívnych a riadiacich štandardov súvisiacich s riadením ich diel, a to vo svetle podstatných prvkov charizmy ich zakladateľa. Prvky pospájané do jednotnej vízie, ktorá poskytuje orientáciu v ekonomických, riadiacich a finančných aspektoch služieb. Ako je známe, tento zámer sa sleduje aj pomocou istých hlavných ukazovateľov, interpretujúcich samotnú charizmu. Ako príklad môžeme uviesť ukazovatele súvisiace s kontrolou diakonie dobročinnnej lásky prežívanej v súlade so svedectvom hodnôt charizmy inštitútu, resp. ukazovatele súvisiace s hodnotením očakávaných cieľov a výsledkov. Hore uvedené dokumenty, ktoré sú často plodom náročnej a trpezlivej redakčnej práce, sú vhodné na to, aby boli osvojené aj inými rodinami zasväteného života. Zdieľanie skúseností a poznatkov je plodným predpokladom procesov, vzhľadom na reorganizáciu diel, s cieľom zachovať podstatu charizmy⁷⁷.

Charizmy: cirkevná významnosť

28. V perspektíve vízie budúcnosti významnosť spočíva predovšetkým vo výraznom vyjadrení ekleziality charizmy, ako mnohokrát zdôraznil pápež František: charizmy sú „dary na obnovu a budovanie Cirkvi. Nie sú len uzavretým majetkom, odovzdaným nejakej skupine, aby sa oň starala; skôr sú to dary Ducha začlenené do tela Cirkvi [...]. Jasným znakom autenticity charizmy je jej ekleziálnosť, jej schopnosť harmonicky sa začleniť do života

⁷⁷ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 63.

svätého Božieho ľudu pre dobro všetkých [...]. Čím viac nejaká charizma obracia svoj zrak k srdcu evanjelia, tým viac bude jej použitie cirkevné⁷⁸.

Treba podčiarknuť dva aspekty. Charizmy nie sú uzavretým majetkom; pravým znakom ich ekleziálnosti je „schopnosť harmonicky sa začleniť do života svätého Božieho ľudu“⁷⁹.

Udržať živé charizmy znamená bdieť nad ekleziálnosťou daru: charizma sa obnovuje postupom času tak, aby prispela k budovaniu Cirkvi⁸⁰.

29. „Poslanie zasväteného života je univerzálne a poslanie mnohých inštitútov má celosvetový rozsah a zároveň je tiež zakotvené v osobitných miestnych realitách“⁸¹. Majetok inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života nemá svoj význam iba v rámci interakcie s miestnou Cirkvou, ale jeho miesto určenia je otvorené univerzálnym rozmerom poslania Cirkvi: od pozornosti na všetky formy chudoby až po projekty solidarity na misijných územiach, vrátane – v neposlednom rade – formácie kandidátov inštitútov a starostlivosti o starších ľudí.

Zasvätený život je plnohodnotnou súčasťou diecéznej rodiny⁸². Z tohto dôvodu oprávnená samostatnosť – ktorú chránia a zachovávajú miestni ordinári (porov. kán. 586 § 2) – musí byť v súlade s diecéznym pastoračným plánom a zároveň musí byť predmetom rozhovoru s biskupom ešte pred tým, ako sa začne pracovať na jednotlivých dielach.

„Dnes viac než kedykoľvek predtým je potrebné žiť oprávnenú autonómiu a exemptnosť v inštitútoch, ktorých sa to týka, v úzkom vzťahu s včleňovaním sa do Cirkvi, aby sa charizmatická sloboda a katolicita zasväteného života mohla prejaviť aj v kontexte partikulárnej Cirkvi. Keby v partikulárnej Cirkvi chýbal zasvätený život, nezhodovala by sa s tým, čo si Ježiš žiadal pre svoju Cirkev. Zasvätený život je totiž súčasťou jej podstatnej štruktúry, tak ako laici alebo kňazi. Z tohto dôvodu dnes vo svetle Druhého vatikánskeho koncilu hovoríme o *vzájomnej podstatnosti* hierarchických a charizmatických darov (porov. LG), ktoré plynú z Božieho Ducha a živia Cirkev s jej misijnou činnosťou“⁸³.

30. Diecézni biskupi si musia vážiť zasvätené osoby, „živú spomienku na život a pôsobenie Ježiša“⁸⁴, a vyhýbať sa ich čistému vyhodnoteniu podľa užitočnosti a funkčnosti; ich úlohou je lepšie porozumieť univerzálnosti služby zasvätených mužov a žien a podporiť vzájomnú spoluprácu. „Pastieri sú povolaní k tomu, aby bez manipulácií rešpektovali mnohorozmernosť, z ktorej sa Cirkev skladá a skrze ktorú sa Cirkev prejavuje“⁸⁵.

Je nevyhnutné vychádzať z teologickej perspektívy spoločenstva, aby sme plnšie rozumeli, čo znamená otvorenosť univerzálnej Cirkvi a zároveň aj význam potreby a snahy spolupracovať s miestnou Cirkvou. Ak spoločenstvo – ako *communio* – nie je predpokladom každého ekleziálneho vzťahu, hrozí upadnutie do logiky vzájomných nárokov. Preto je

⁷⁸ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 130.

⁷⁹ *Tamže*.

⁸⁰ Porov. *Tamže*, 130-131.

⁸¹ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Obežník *Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života*, Rím (2. august 2014), 16, 2.1.

⁸² Porov. POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE REHOĽNÍKOV A SEKULÁRNE INŠTITÚTY – POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BISKUPOV, *Smernice o vzťahoch medzi biskupmi a rehoľníkmi v Cirkvi Mutuae Relationes*, Rím (14. máj 1978), 18.

⁸³ FRANTIŠEK, *Príhovor účastníkom Medzinárodného kongresu biskupských vikárov a delegátov pre zasvätený život*, Rím (28. október 2016), 1; porov. KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY, *List Iuvenescit Ecclesia o vzťahu medzi hierarchickými a charizmatickými darmi pre život a poslanie Cirkvi*, Rím (15. máj 2016), 10.

⁸⁴ JÁN PAVOL II., *Posynodálna apoštolská exhortácia Vita consecrata* (25. marec 1996), 22.

⁸⁵ FRANTIŠEK, *Príhovor účastníkom Medzinárodného kongresu biskupských vikárov a delegátov pre zasvätený život*, Rím (28. október 2016), 1.

potrebné podporiť vzťahy, ktoré sú založené na princípe spoločenstva, t. j. na *bratskosti* a na *pracovať spolu*.

Charizmy: schopnosť integrovať sa

31. Bratská láska je kľúčovým výrazom, ktorý najvýstižnejšie vysvetľuje autentickosť zasväteného života pre budovanie Cirkvi. Charizmy totiž zjavujú svoju evanjeliovú autentickosť v bratstve a v rámci našich bratstiev. Sociálna náuka Cirkvi nás vyzýva k tomu, aby sme našli spôsob, ako v praxi aplikovať bratstvo ako princíp nášho hospodárskeho poriadku. Tam, kde iné línie zmysľania hovoria iba o solidárnosti, sociálna náuka Cirkvi hovorí o bratskej láske, pretože bratská spoločnosť je zároveň aj solidárna; pritom nie vždy je opak pravdou, ako mnohé skúsenosti ukazujú. Bratská láska je „životným štýlom, ktorý zahŕňa schopnosť žiť spolu a spoločne. Ježiš nám pripomenul, že Boh je naším spoločným Otcom, ktorý z nás robí bratov. Bratská láska môže byť jedine nezištná, nikdy nemôže byť odmenou za to, čo urobil ten druhý, ani preddavkom za niečo, čo dúfame, že urobí“⁸⁶. Preto „musíme znova precítiť, že sa navzájom potrebujeme, že máme zodpovednosť jedni za druhých a za svet“⁸⁷.

Zodpovednosť znamená prijať logiku novej kultúry riadenia, ktorá rešpektuje a oceňuje priestor miestnej Cirkvi.

Takáto kultúra aktivovaná zdieľaným dialógom a vypracovaním ochranných a podporných kritérií riadenia cirkevného majetku sa nezaobera len nehnuteľnosťami, ale aj skúsenosťami, poznatkami, odbornosťou a kompetenciami súvisiacimi s veľkými i malými dielami minulosti či súčasnosti, sú to dejiny, ktoré interpretovali nevyhnutnosti a potreby miestnych Cirkví.

32. Dnes nie je dovolené, aby sme rozmýšľali len tak sami, akoby problémy vznikajúce z vedenia diel boli len otázkou inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života. Tu sa ukazuje situácia, ktorá je historicky pochopiteľná: vždy sme hovorili o „našich“ dielach a v miestnej Cirkvi ich vždy považovali za „diela rehoľníkov“.

V dnešnom cirkevnom kontexte je potrebná skutočná zmena zmysľania: spolu s inými ekleziálnymi subjektmi sa musíme snažiť hľadať možné riešenia, ktoré by zabezpečili ekleziálnu významnosť našich diel, okrem konkrétnej otázky kontinuity riadenia. Z tohto vyplýva, že cesta konverzie je spoločnou cestou. Budúcnosť diel sa týka všetkých nás v Cirkvi; a my sme povinní konať všetci spolu ako Cirkev.

Schopnosť integrovať sa do Cirkvi bola odjakživa súčasťou diel, ktoré nevznikli len tak, aby pomáhali realizácii projektov odtrhnutých od potrieb ľudí. Otázka integrácie dnes spočíva v tom, aby sme *pracovali spoločne*: „Integrácia nás inšpiruje v zmysle spolupráce, zdieľania hodnôt, prípravy cesty pre vzťahy, ktoré sú regulované spoločným zmyslom pre zodpovednosť. Táto cesta otvára priestor novým stratégiám, novým štýlom, novým postojom. [...] *Konať spolu* znamená zakladať svoju činnosť nielen na samotárskom nadaní jednotlivca, ale na spolupráci mnohých ľudí. Inými slovami, sme *sieťou*, ktorá má zhodnotiť dary všetkých bez toho, aby sa nezanedbala neopakovateľná jedinečnosť každého z nás. [...] Nech sú naše kroky odvážne, aby slová *žiť sa a konať spoločne* neboli len sloganom, ale skutočným programom v tomto čase i v budúcnosti“⁸⁸. Táto výzva k spolupráci platí takisto pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života, ktoré by mali „s väčšou

⁸⁶ FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'* (24. máj 2015), 228.

⁸⁷ *Tamže*, 229.

⁸⁸ FRANTIŠEK, *Príhovor účastníkom zo združenia Confindustria*, Rím (27. február 2016).

odvahou vyjsť za hranice vlastného inštitútu a na lokálnej i globálnej úrovni spoločne vytvárať formačne, evanjelizačne a sociálne zamerané plány⁸⁹.

33. *Konať spoločne* si vyžaduje aj koordináciu a zdieľanie, pokiaľ ide o návrh, riadenie, zmýšľanie, kultúru a praktiky. Ak budeme pri nich postupovať naozaj vážne, budeme schopní zabezpečiť kontinuitu mnohých diel, vrátane ich evanjeliovej účinnosti a hospodárskej udržateľnosti. Účinnosť svedčí o evanjeliu lásky; udržateľnosť svedčí o Cirkvi, ktorá vytvára solidárnu sieť na podporu kvality a spoľahlivosti služieb.

Solidárna sieť, ktorá sa drží nielen vďaka kvalifikovanosti svojej ponuky, ale hlavne vďaka svojej spoľahlivosti. Ide o súbor hodnôt ako: *vierohodnosť*, *súdržnosť* a *koherentnosť* projektovej a riadiacej vízie; *odbornosť*, ktorá je vždy ohľaduplná a otvorená novým poznatkom, teda nielen účinnosti – efektívnosti; *skúsenosti*, ktoré sú spojené aj s časovou kontinuitou, ale najmä s inováciou a tvorivosťou.

Spoľahlivosť znovu určuje hierarchiu preferencií, a teda aj priority uznávania a zakladania vzťahov. Dnes musíme viac investovať do kultúry ekleziálneho vzťahu s vedomím, že pluralita osôb vplýva na našu situáciu silnejšie než naše angažovanie sa v realite, v ktorej pôsobíme.

⁸⁹ FRANTIŠEK, *Apoštolský list* všetkým zasväteným osobám pri príležitosti Roku zasväteného života, Rím (23. november 2014), 2.

III. EKONOMICKÝ ROZMER A POSLANIE

Udržateľnosť diel

34. „Súčasťou naliehavej výzvy chrániť náš spoločný domov je starosť o zjednotenie celej ľudskej rodiny v snahe o udržateľný a integrálny rozvoj, pretože vieme, že veci sa môžu zmeniť“⁹⁰. V súčasnom historickom kontexte inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života prijímajú výzvy našich čias, hľadajú prorocké odpovede pre zabezpečenie takého ekonomického a ľudského rozvoja, ktorý bude plný pozornosti a rešpektu. Meniace sa požiadavky a rozdielne kultúrne, sociálne a legislatívne kontexty si často vyžadujú jednak náhradu prevádzkových postupov, ktoré už nie sú adekvátne, jednak odvážnejší a tvorivejší prístup „v úlohe znovu definovať ciele, štruktúry, štýl“⁹¹.

Vo svojom poslanstve účastníkom druhého sympózia usporiadaného Kongregáciou pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života Svätý Otec František pripomína, že: „byť vernými nás zaväzuje k neustálemu rozlišovaniu diel, aby boli samotné diela zhodné s charizmami a vždy účinnými nástrojmi, ktoré privedú mnohých k Božej nežnosti. [...] Vernosť charizme si často žiada skutok odvahy: nejde o to, aby sme všetko predali alebo zastavili diela, ale o pozorné rozlišovanie [...] rozlišovanie nás môže viesť k tomu, aby sme zachovali aj také dielo, ktoré je stratové, ale musíme dávať pozor na to, aby neboli tieto straty spôsobené našou neschopnosťou alebo neodbornosťou“⁹².

Pri hodnotení udržateľnosti diel je potrebné postúpiť metódu, ktorá berie do úvahy všetky aspekty a všetky možné vzájomnosti, t. j. charizmatiké, vzťahové a ekonomické rozmery jednotlivých diel a celého inštitútu.

35. *Charizmatiký rozmer a projektový charakter.* „Je potrebné uskutočniť novú interpretáciu poslania na základe charizmy a overiť, či charizmatiká identita pôvodných požiadaviek je stále prítomná v črtách operatívnych odpovedí [...] Môže sa totiž stať, že sa vedú diela, ktoré už nie sú v súlade so súčasným zmyslom poslania, resp. nehnuteľnosti, ktorých funkčnosť už nezodpovedá dielam vyjadrujúcim charizmu“⁹³. Treba zadefinovať, ktoré „diela a činnosti zachovať a ktoré odstrániť alebo upraviť, resp. v akom novom rozsahu začať pracovať na vývoji a svedectvách nášho poslania v súlade s potrebami dnešných čias a vo vernosti svojej charizme“⁹⁴.

Treba prekonať zmýšľanie vytvárajúce kontrast medzi projektovaním a plánovaním činností a diel a byť otvorení novým veciam, ktoré Duch Svätý prináša. Naopak mnohé intuície sa nevyvinú, lebo nie sú podporené projektom a/alebo plánovaním: nedefinujú sa zámery; neidentifikujú sa spôsoby realizácie; neoveruje sa ekonomicko-finančná kompatibilita. Z tohto všetkého môže vyplývať odtrhnutie ideálov od uskutočniteľných realít, resp. poslania od ekonomiky; a následkom toho dôjde k nesprávnym posudkom a hodnoteniam a príjmu sa neúčinné opatrenia.

⁹⁰ FRANTIŠEK, Encyklika *Laudato Si'* (24. máj 2015), 13.

⁹¹ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 33.

⁹² FRANTIŠEK, *Poslanstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

⁹³ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, Obežník *Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života*, Rím (2. august 2014), 8, 1. 1.

⁹⁴ *Tamže*.

Potreba projektovania a plánovania nesmie nijak byť chápaná ako redukcia ideálov, obmedzenie tvorivosti či nedostatok dôvery v Prozreteľnosť. Práve naopak: tam, kde je charismatický zámer riadne uznaný, ekonomika sa stáva služobnicou proctva v rámci konkrétneho a účinného projektu.

36. Vzťahový rozmer a bratská láska. Ako sme už naznačili, je dôležité znovu objaviť ekonomiku s ľudskou tvárou, kde človek a jeho skutočné dobro nikdy nestrácajú svoje hlavné postavenie. Centrálnosť ľudskej dôstojnosti a spoločného dobra⁹⁵ si vyžaduje pozitívne vzťahy. V bohatstve vzťahov, ktoré vytvárajú bratstvo, zasvätené osoby vnímajú, že poslanie tvoria rôzni ľudia, ktorí sú ochotní zdieľať svoj život a vieru v spoločenstve a v spolupráci. Bratské vzťahy založené na úprimnej úcte a vzájomnej dôvere sa tak stávajú cennými zdrojmi pre oblasť riadenia.

Diela budú takto riadené v duchu otvorenosti, spoločenstva a spoluzodpovednosti, a to aj v prípade, že sa o danú vec stará len malé množstvo zasvätených mužov či žien. Niekedy sa však stáva aj to, že zodpovednosť je zverená jednotlivcom bez toho, aby sa s nimi uskutočňovala konfrontácia a verifikácia ich činnosti. Toto môže vyústiť, aj neúmyselne, k tomu, že riadenie sa stane príliš osobné v závislosti na osobných talentoch, špecifickosti a citlivosti konkrétneho jednotlivca – čo v konečnom dôsledku vedie k obmedzenému hľadaniu možných odpovedí na konkrétne situácie. Mnohokrát sa zanedbáva formácia nových ľudí, ktorí by mohli byť náhradou a poskytnúť správnu kontinuitu diela.

Projektovanie a/alebo plánovanie vychádzajúce zo vzájomného počúvania umožňuje nadobudnúť zjednocujúci pohľad na diela a na odpovede, ktoré vyžadujú; prekonať tendencie k autoreferencii (zaoberaniu sa výlučne sebou), odstraňuje rozpory a rozdielnosti a hľadá výhodné a zdieľané riešenia, ktoré obohacujú všetkých. Ide o to, aby sme sa dištancovali od ideológie *homo oeconomicus* s nenásytnou túžbou po majetku a s neustálym zámerom maximálneho uspokojenia osobných záujmov a radšej prijali a ponúkali výzvu *homo fraternus* – ktorý sa nikdy neunaví rozhodovať sa stále znovu pre bratstvo⁹⁶.

37. Charizmy a ekonomická dimenzia. Ekonomická a finančná rovnováha aktivít, ktoré vykonávajú inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života, nesmie byť jediným kritériom rozlišovania udržateľnosti diel. Treba však pripomenúť, že medzi charizmou a spravovaním majetku niet žiadneho protirečenia; spravovať majetky podľa kritérií hospodárnosti nijako neudúša charizmu, ale naopak, umožňuje sledovať a realizovať spoločné zámery. Ak chceme zabezpečiť kontinuitu a vitálnosť charizmy, nesmieme konať povrchno či neodborne. Skúsenosti dikastéria ukazujú, že tam, kde sa nekladie dostatočná pozornosť problémom hospodárneho riadenia, tam napokon príde aj k zmareniu samotného poslania.

Zasvätený život dá svetu evanjeliové svedectvo iba vtedy, keď zachová živý apoštolský duch a zabezpečí udržateľnosť svojich diel skrze ich zodpovedné a vyvážené riadenie.

Dlhodobý majetok

38. Pre usporiadanú a prezieravú správu majetku sa vyžaduje vykonať súpis dohier, ktoré sú vo vlastníctve inštitútu, s ohľadom na požiadavky kanonického práva, ktoré majú za cieľ zaistiť existenciu inštitútu a podporovať dosahovanie cieľov inštitútu (tzv. *dlhodobý*

⁹⁵ Porov. FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 203.

⁹⁶ Porov. *Tamže*, 91.

majetok, resp. imanie). V tomto zmysle sa odporúča uskutočniť inventarizáciu majetku, ktorý spadá pod dlhodobý majetok, a vykonať potrebné formálne kroky na jeho určenie, ak sa tak ešte nestalo.

V tomto ohľade sa v zmysle vlastného práva každého inštitútu ustanovuje kompetentná autorita, ktorá je oprávnená vykonať toto určenie. Tento postup musí byť náležite uvedený v základnom dokumente alebo v inom legislatívnom dokumente v zmysle vlastného práva – a to v nasledujúcom alebo podobnom znení: *Dlhodobý majetok tvoria všetky nehnuteľné a hnutel'né veci, ktoré legitímnyim určením zaručujú ekonomické zaistenie inštitútu. Pokiaľ ide o majetok inštitútu, určenie vykonáva generálna kapitula alebo generálny predstavený so súhlasom jeho rady. Pokiaľ ide o majetok jednotlivkej provincie či riadne zriadeného domu, určenie vykonáva provinciálna kapitula alebo iné podobné zhromaždenia (porov. kán. 632), resp. provinciálny predstavený so súhlasom jeho rady, s následným schválením od generálneho predstaveného.*

39. Dlhodobý majetok pozostávajúci z nehnuteľných a hnutel'ných vecí zabezpečuje životaschopnosť inštitútu, provincií a riadne zriadených domov a ich členov – a zároveň je zárukou plnenia poslania inštitútu. Prídavné meno „dlhodobý“ naznačuje stabilnú záruku, ktorá má byť vždy v zhode s „cieľom zodpovedajúcim poslaniu Cirkvi“ (kán. 114 § 1 - 2) i osobitnému poslaniu inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života⁹⁷.

Predmetom určenia, t. j. priradenia do dlhodobého majetku, môžu byť:

a) nehnuteľnosti ako napr. hmotné majetky, ktoré slúžia na konanie rôznych podujatí spoločenstva, ako miesta bývania komunity, ako domy pre starostlivosť o starších alebo chorých členov inštitútu, majetok významnej historickej alebo umeleckej hodnoty, resp. nehnuteľnosti reprezentujúce historické korene alebo dejinnú pamäť samotného inštitútu (napr. materský dom). Rozsah tohto majetku nech je úmerný schopnostiam riadenia daného inštitútu, provincie alebo rehoľného domu;

b) nehnuteľnosti, ktoré slúžia na zaobstaranie živobytia daného inštitútu, provincie alebo rehoľného domu. Ide o druh majetkov, ktoré ako bežný príjem alebo dodatočne produkujú výnos a doslovne živia právnickú osobu inštitútu. Treba sa tu však vyhnúť situáciám, v ktorých sa takýto majetok stane hlavným dôvodom existencie právnickej osoby, a zároveň zabrániť akumulácii takéhoto majetku;

c) hnutel'nosti, ktoré slúžia na zaobstaranie živobytia daného inštitútu, provincie alebo rehoľného domu a na plnenie ich cieľov. Tieto položky sú uvedené ako dlhodobý hnutel'ný majetok a sú právoplatne priradené do všeobecného základného majetku. Nejde o majetok určený na bežné hospodárske riadenie, ale o kapitálové hnutel'né majetky, ktoré sú investované do rôznych foriem finančného systému, a to podľa pokynov § 84;

d) historické, umelecké a inak cenné nehnuteľné a hnutel'né veci, ktoré tvoria historickú pamäť daného inštitútu, provincie alebo rehoľného domu. Tento majetok predstavuje prestížne dedičstvo, ale aj ekonomickú záťaž z dôvodu ochrany a údržby;

e) fond na ochranu a bezpečnosť, ktorý sa určuje v súvislosti s dielami daného inštitútu, provincie alebo rehoľného domu; jeho cieľom je kryť potreby inštitútu v prípade komplexných činností, ktoré ho môžu vystaviť podstatným hospodárskym rizikám (tzv. *fond ochrany*).

40. Pri výbere položiek, ktoré sa majú zapracovať do dlhodobého majetku, treba uvažovať o tom, ktoré z nich sú nevyhnutné na to, aby mala právnická osoba dostatok prostriedkov na dosiahnutie svojich cieľov. Zároveň je nutné prispôbiť rozsah tohto

⁹⁷ Porov. JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 4; 72.

majetku povahe, zámerom a potrebám právnickej osoby. Treba si uvedomiť, že určité majetky sú kvôli svojej vlastnej povahe nedostupné, inak by hrozilo rozpadanie samotnej právnickej osoby; a nie je dovolené neuskutočniť určenie dlhodobého majetku len za účelom obísť predpisy kánonického práva v oblasti scudzenia majetku. Zriadenie tohto majetku je totiž ochranou a zárukou samotného vlastníctva.

Za účelom správneho určenia a spravovania dlhodobého majetku je potrebné uskutočniť dôkladnú inventúru nehnuteľností inštitútu, provincie alebo rehoľného domu, kde sa špecifikujú: katastrálne údaje, pôvod nehnuteľností, výskyt prípadných záväzkov, rozsah majetku a jeho stav údržby. Vrelo odporúčame pravidelné revízie postupov prevodu nehnuteľností (resp. ich častí) na tretie osoby. Je veľmi užitočné viesť evidenciu historických, umeleckých a inak cenných nehnuteľných a hnutel'nych vecí. A napokon je vždy potrebné dbať na to, aby sa pri spravovaní dlhodobého majetku vždy konalo v súlade s poslaním inštitútu. Nesmie sa však stať, že inštitút je zaťažený cudzím majetkom alebo činnosťami mimo rámca identity inštitútu. Vzhľadom na neodvratné zrýchlenie ekonomických a finančných systémov odporúčame pravidelne prehodnocovať jednotlivé položky dlhodobého majetku (a to, vo vhodných a účinných lehotách).

Zodpovednosť, transparentnosť a dôvera

41. Zodpovednosť, transparentnosť a ochrana dôvery sú vzájomne prepojené princípy: neexistuje zodpovednosť bez transparentnosti, transparentnosť rodí dôveru a dôvera sa spája s jednou aj druhou.

Zodpovednosť je princíp vedomia, ktorý orientuje evanjelizačné poslanie vo vzťahu k majetkom Cirkvi.

Ak si uvedomíme faktory, ktoré sú v hre, určite nás to privedie k premysleným voľbám, prípadne k ich zlepšeniu alebo dokonca k ich radikálnym zmenám. Najmä pozorné a včasné účtovanie výsledkov umožňuje uskutočniť prípadné opravné zásahy ešte pred tým, ako príde k neodvratným nepriaznivým situáciám. Na druhej strane hospodárenie bez primeraných kontrol zapríčiní plytvanie zdrojmi a je v protiklade s jednou z hlavných tém Cirkvi: používať majetok s vedomím, že jeho konečným cieľom je vždy spoločné dobro; čo „sa vyžaduje v plnej miere, nie podľa obmedzujúcich vízií podriadených prospechu, ktorý sa dá z neho vyťažiť, ale na základe logiky, ktorá smeruje k čo najširšiemu prijatiu zodpovednosti“⁹⁸.

Ide o zodpovednosť v prvom rade voči občianskemu a cirkevnému spoločenstvu, ale hlavne voči vlastnému inštitútu. Na strane jednej: voči komu sme zodpovední; a na strane druhej: schopnosť súdržne odôvodniť osobitné rozhodnutia a voľby pri spravovaní majetku. V neposlednom rade zo zodpovednosti vyplýva tiež nevyhnutnosť dozoru a kontroly. Toto sa nemá chápať ako obmedzenie samostatnosti ustanovizní alebo ako nedostatok dôvery. Skôr ide o službu na osoh spoločenstva a transparentnosti a o ochranu konkrétnych ľudí, ktorí majú na starosti chúlостivé administratívne úkony⁹⁹.

42. So zreteľom na to, čo bolo vyššie opísané, pojem „transparentnosť“ identifikuje schopnosť poskytnúť informácie o vykonaných činnostiach, prijatých rozhodnutiach a dosiahnutých výsledkoch. Finančné výkazy a závierky ako nástroje

⁹⁸ PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRAVODLIVOSŤ A POKOJ, *Kompendium sociálnej náuky cirkvi*, Rím (2. apríl 2004), § 167.

⁹⁹ KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Obežník Smernice pre správu majetku inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života*, Rím (2. august 2014), 10, 1. 2.

transparentnosti, umožňujú nadobudnúť syntetický a zároveň dostatočne rigorózný prehľad o realizovaných aktivitách a ich výsledkoch, čo u administrátorov vytvára návyk mať prehľad o svojom pôsobení, o svojich voľbách, ktoré uskutočnili i všeobecne o celkovom svojom podnikaní. Podporuje to tiež prezieravejší prístup k správe majetku. Čím sú väčšie vedomosti, tým vyššia je presnosť identifikácie rizík, príp. lepšia schopnosť rozhodovania sa pre nové cesty.

V tejto perspektíve dobre rozumieme vnútornej spojitosti medzi zodpovednosťou a transparentnosťou. Dôraz sa nedáva len na zodpovednosť na jednotlivých pozíciách (predstavení, ekonómovia/správcovia, spolupracovníci), ale aj na overiteľnosť príčin/motívov, z ktorých sa prijímajú isté administratívne a riadiace rozhodnutia, vrátane úsilia reagovať na problémy alebo kritické situácie, ktoré nastávajú. Ako všetci vieme, občianske zákony kladú čoraz väčší dôraz na pravidlá o transparentnosti, a to v snahe zaistiť korektnosť a zákonnosť pôsobenia všetkých subjektov, vrátane hospodárskej udržateľnosti diela inštitútu. Tieto pravidlá sú čoraz zložitejšie a prenikavejšie. Je preto nevyhnutné mať odborné kompetencie a uplatňovať náležité postupy – čo neplatí iba na úrovni jednotlivej funkčnej jednotky, ale aj pri komplexných štruktúrach na národnej i medzinárodnej úrovni.

43. Výkazy a závierky prispievajú k zvýšeniu vierohodnosti subjektu, ktorý ich zostavuje, pomocou nich sa subjekt stáva dôveryhodnejším. „Kde chýbajú pravidlá, tam nemôže byť dôvera“¹⁰⁰, znamená to teda, že dôvera vychádza aj z pravidiel, ktoré určujú zodpovednosť a overujú transparentnosť. Kapitál dôvery, ktorý vlastníme, nesmie byť kompromitovaný okolnosťami alebo udalosťami, ktoré oslabujú vierohodnosť inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života voči občianskemu a cirkevnému spoločenstvu. Bez tejto dôvery sa samotné osobné a hromadné svedectvo zasvätej chudoby stáva „problematickým“. Kultúra a prax transparentnosti musia ísť ruka v ruku s vernosťou vlastnej histórii a charismatickej tradícií evanjeliovej rady chudoby a s adekvátnymi zvyklosťami, pokiaľ ide o závislosť a obmedzenie v užívaní majetkov a v nakladaní s nimi (porov. kán. 600). V bežných skúsenostiach života nachádzame súvislosť medzi uznaním dôvery a použitím nástrojov ako sú finančné a rozpočtové správy: čím transparentnejšie je riadenie, tým väčšie sú možnosti získania pomoci z verejných i súkromných zdrojov.

Archív

44. V zmysle kán. 1283 a 1284 CIC je potrebné zriadiť a zabezpečiť archív a – za účelom účinných administratívnych a účtovných operácií – tiež zostaviť a priebežne aktualizovať inventár zverených dohier a hodnôt, vrátane dôkladnej katalogizácie a archivácie účtovných dokumentov a dokumentov o garanciách proti rizikám (*pozn. k prekladu: môže ísť o poisťné zmluvy, bankové zábezpeky, záložné práva, ručenia a pod.*). Dôsledne vedené archívy sú užitočným nástrojom pre overenie všetkých začatých krátkodobých, strednodobých i dlhodobých činností. Preto je nutné určiť kritériá prijatia listín, ich organického usporiadania a rozdelenia podľa typov či kategórií. Každému správcovi cirkevného majetku treba pripomenúť, že je zodpovedný za zachovanie dokumentácie v súlade s predpismi kánonického práva.

Inventarizácia majetkov sa má uskutočňovať po ich nadobudnutí, výstavbe, darovaní alebo inom úkone, ktorý má za následok zväčšenie rozsahu majetku, jeho zmenu, alebo

¹⁰⁰ PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRAVODLIVOSŤ A POKOJ, *Poznámka Svätej stolice o financiách a vývoji v predvečer Konferencie iniciovanej Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov v Dohe* (18. novembra 2008), 3c.

vyradenie. Obzvlášť treba zachovať všetky dokumenty, ktorými sa dokladuje právny titul nadobudnutia nehnuteľných a hnutel'ných vecí. Dokumentácia ekonomického oddelenia je zrkadlom a dôkazom administratívnych postupov inštitútu. Skrze tieto dokumenty môžeme totiž: predpokladať adekvátne programovanie so zreteľom na dostupné zdroje; preukázať svoje práva v prípade sporov; konať v administratívnej transparentnosti; chrániť historickú pamäť a skúmať, ako sa charizma časom vyvinula. V tomto ohľade – pokiaľ ide o cirkevné archívy – vnímame, že je niekedy ešte potrebné získať vhodnú riadiacu mentalitu v súlade s modernou technológiou. Použitím dnešných technologických vymožeností je tiež dobré, aby sme vytvorili a zachovali jednu záložnú kópiu dôležitých dokumentov, aby sme v prípade krádeže neprišli o cenné údaje¹⁰¹.

Štyri zásady *Evangelii gaudium*

45. Vo svetle kritérií, ktoré pápež František ponúkol celej Cirkvi v apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium*, nachádzame isté vlastnosti súvisiace s ekonomickým riadením, ktoré sa inšpirujú charizmami inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života a ktoré „konkrétne usmerňujú vývoj sociálneho spoložitia a budovanie ľudu, v ktorom sa rozdiely harmonizujú v rámci jedného spoločného plánu“¹⁰².

46. *Čas je dôležitejší než priestor*¹⁰³. „Spúšťať procesy“¹⁰⁴ často opakuje Svätý Otec. Úlohou zasväteného života je spúšťanie procesov nového plánovania. „Dlhé roky sme mali pokušenie si myslieť, že rehoľné rodiny musia obsadiť priestory, a nie spustiť procesy. Mnohí z nás vyrástli v takomto duchu. Áno, je to pokušenie. Našou úlohou je spúšťať procesy, a nie obsadiť priestor“¹⁰⁵. Jedna z prvotných vlastností každého prejavu vyplývajúceho z chariziem spočíva v tom, že všetky takéto prejavy vychádzajú z ekonomického motívu, ktorý nemá primárne hospodársky charakter; t. j. nie je jednoducho zameraný na dobývanie priestorov moci, ale zrodí sa z ideálu, z hlbšieho pohľadu, a je schopný pochopiť potreby mužov a žien (hlavne najmenších a najkrehkejších) a konkretizovať ich skrze projektové zmýšľanie. Charizmy pôsobiace v dejinách predstavujú proces duchovnej, ľudskej, hospodárskej a občianskej zmeny. Podotýkame, že tento proces sa vyvíja realitami, ktoré každá charizma vytvára, hoci niekedy pomalším tempom. Ide o to, aby sme uprednostňovali a trpezlivo sprevádzali zrod procesov. Ide o to, aby sme pozerali ďalej a dopredu. Majme víziu budúcnosti bez ohľadu na okamžité výsledky, ktoré by mohol priniesť náš zmysel pre zodpovednosť alebo aj naše najlepšie úmysly. „V priestore kryštalizujú procesy, kým čas nás upriamuje na budúcnosť a dáva silu s nádejou k nej napredovať“¹⁰⁶.

47. *Skutočnosť je dôležitejšia než myšlienka*¹⁰⁷. „Dnes nás realita volá – opakujem – realita nás vyzýva k tomu, aby sme boli kusom kvasu, štipkou soli. [...] Požehnaná menšina,

¹⁰¹ Porov. PÁPEŽSKÁ KOMISIA PRE KULTÚRNE DEDIČSTVO CIRKVI, *Pastorálna funkcia cirkevných archívov*, Vatikán (2. február 1997).

¹⁰² FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 221.

¹⁰³ *Tamže*, 225.

¹⁰⁴ FRANTIŠEK, *Príhovor kňazom a zasväteným osobám pri príležitosti pastorálnej návštevy v Miláne*, Miláno (23. marec 2017).

¹⁰⁵ *Tamže*.

¹⁰⁶ FRANTIŠEK, Encyklika *Lumen fidei* (29. jún 2013), 57.

¹⁰⁷ FRANTIŠEK, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* (24. november 2013), 231-233.

ktorá je opäť vyzvaná byť kvasom, a to v zhode s tým, čo Duch Svätý zjavil a vnukol do srdca zakladateľov vašich rádov a do vašich srdc. Toto dnes potrebujeme“¹⁰⁸.

Diela našich inštitútov vychádzajú z počúvania Boha, aby sme odpovedali na potreby konkrétnych osôb; nevznikajú z abstraktných štúdiových návrhov, ale sú konkrétnou odpoveďou na potreby reálnych ľudí, ktorých sami dobre poznáme podľa ich životných príbehov a ťažkostí. Obzvlášť, keď sa spätne pozeráme na historický vývoj inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, vnímame takmer neoddeliteľný spoj medzi inšpiráciou charizmy a prijatím posledných, chudobných a vylúčených.

Ešte dnes úlohou zasväteného života je odpovedať na otázky, ktoré nám dejiny kladú. A toto sa často deje cez jednoduché skúsenosti: započúvame sa do života, z ktorého sa rodia intuície. Tieto intuície majú vždy pravdivú náplň a na ich základy my následne spúšťame svoje projekty. Život je vždy na prvom mieste. Život má byť vždy „vypočuté a rešpektované“, a to s pokorným prístupom.

48. Celok je viac než jedna časť¹⁰⁹. Sme vyzvaní k tomu, aby sme mali širší pohľad a vždy rozpoznali väčšie dobro. Zasvätený život sa nesmie uzatvárať do seba; nesmie sa nechať zastrážiť obmedzenými, nepatrnými či malichernými otázkami, ale má hľadať a rozpoznávať to väčšie dobro, ktoré je na osoh všetkých.

Na lepšie pochopenie tohto princípu môžeme využiť obraz mnohostenu a jeho rozdiely. Tieto rozdiely treba podporiť kultúrou dialógu, ktorý je trnistou cestou pri hľadaní všeobecného záujmu: sme vyzvaní k tomu, aby sme našli spojenia a vzťahy s cieľom dať do poriadku to, čo je na rôznych úrovniach nehomogénne (z lokálnej do globálnej dimenzie) a v rôznych kontextoch (z materiálnej do duchovnej dimenzie). Preto sa musíme naučiť pracovať spoločne – my, komunity, inštitúty a kongregácie, spolu s laikmi a so všetkými ľuďmi, ktorí hľadajú dobro.

Zasvätený život môže pomôcť miestnej Cirkvi otvoriť sa dynamike univerzálnosti – a zároveň sa samotný zasvätený život otvára dychu miestnej Cirkvi, kde rehoľníci žijú a realizujú svoj apoštolát, pričom dávajú pozor aby nepadli do pokušenia, podľa ktorého „časť (naša malá časť alebo vízia sveta) sa pomaly stáva dôležitejšou než Cirkev ako celok“¹¹⁰.

49. Jednota prevláda nad konfliktom¹¹¹. Sme vyzvaní k tomu, aby sme prijali konflikty. Musíme ich riešiť. Nesmieme ich ignorovať, ale zároveň nech nie sú pre nás pascou. Radšej ich premeňme na nové procesy, kde vyčnieva spoločenstvo napriek rozdielom. „Spoločenstvo spočíva aj v tom, aby sme sa spoločne a jednotnými silami zaoberali najnosnejšími otázkami ako sú život, rodina, pokoj, boj s chudobou vo všetkých podobách, náboženská sloboda a vzdelanie. Obzvlášť hnutia a komunity sú povolané na spoluprácu, aby prispievali k liečeniu rán spôsobených globalizovanou mentalitou, kde centrálnu úlohu hráva len konzum a kde sa zabúda na Boha a na podstatné hodnoty našej existencie“¹¹².

Solidarita (chápaná v jej najhlbšom zmysle ako výzva) sa tak stáva štýlom budovania dejín, resp. miestom života, kde konflikty, napätie a protiklady môžu dosiahnuť všestrannú jednotu, z ktorej vytryskne nový život. To neznamená zameranie sa na synkretizmus či na vzájomné vstrebávanie jedného do druhého, ale skôr riešenie problémov na oveľa vyššej úrovni – v ktorej je zachovaný vzácny potenciál protipólov.

¹⁰⁸ FRANTIŠEK, *Príhovor kňazom a zasväteným osobám pri príležitosti pastorálnej návštevy v Miláne*, Miláno (23. marec 2017).

¹⁰⁹ *Tamže*, 234-237.

¹¹⁰ FRANTIŠEK, *Príhovor kňazom a zasväteným osobám pri príležitosti pastorálnej návštevy v Miláne*, Miláno (23. marec 2017).

¹¹¹ FRANTIŠEK, *Apoštolská exhortácia Evangelii gaudium* (24. november 2013), 223-230.

¹¹² FRANTIŠEK, *Príhovor účastníkom 3. svetového kongresu cirkevných hnutí a nových komunit*, Rím (22. november 2014).

IV. OPERATÍVNE POKYNY

50. V rámci správy majetkov a vedenia diel opätovné premýšľanie o ekonómii sa podľa pápežových slov týka aj „smerovania, cieľov, významu a spoločenských i cirkevných dôsledkov ekonomických rozhodnutí inštitútov zasväteného života“¹¹³. Z tejto perspektívy boli identifikované horizonty interpretácie reality a niekoľko základných kritérií nevyhnutných pre rozlišovanie.

Veľké horizonty, do ktorých vstupujú ekonomické činnosti sú: ekonómia, ktorá má pred očami človeka, celého človeka a najmä na chudobných; poňatie ekonómie ako nástroja misijnej činnosti Cirkvi; a napokon tretím horizontom je evanjeliová ekonómia založená na zdieľaní a spoločenstve. Tieto horizonty sa konkretizujú v niekoľkých hlavných kritériách.

51. Vernosť Bohu a evanjeliu. Každý zasvätený život dáva primát Bohu v nasledovaní Krista (*sequela Christi*). Každá zasvätená osoba musí predovšetkým upriamiť svoj zrak na Krista, kontemplanovať ho, učiť sa od neho, napodobňovať ho, nasledovať ho – v chudobe a v poslušnosti – aby sa stala verným hlásateľom radostnej zvesti. Preto je nevyhnutný „dar načúvania: načúvania Boha, až do započutia výkriku ľudu; načúvania ľudu, až do nadýchnutia sa vôle, ku ktorej nás Boh volá“¹¹⁴.

Vernosť charizme. Každá charizma je vždy „živou realitou“, ktorá je povolaná „vyvíjať sa v tvorivej vernosti“¹¹⁵. Vernosť charizme znamená uskutočňovať koherentné operatívne rozhodnutia v danom kontexte pri zachovaní identických charakteristík daného inštitútu.

Chudoba. „Zodpovedná strohosť“, ¹¹⁶ „zdravá pokora a šťastná striedmosť“ ¹¹⁷ prispievajú k odtrhnutiu sa od vlastníckej koncepcie majetkov a vytvárajú osobitnú dispozíciu načúvať „výkriku chudobných; či už ide o tých chudobných, ktorí tu vždy boli alebo o nových chudobných“¹¹⁸.

Rešpektovanie cirkevnej povahy majetku. Majetky inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života sú vlastníctvom Cirkvi (kán. 634 § 1) na dosahovanie cieľov, ktoré sú jej vlastné (kán. 1254). Pri ich používaní sú preto inštitúty povinné rešpektovať ich povahu a dodržať príslušné kánonické ustanovenia.

Udržateľnosť diel. Diela inštitútov nie sú oddelené od spoločenského a hospodárskeho kontextu, v ktorom sa nachádzajú. Dielo je preto udržateľné vtedy, keď zachováva správnu ekonomickú rovnováhu a primerane zhodnocuje dostupné zdroje.

Potreba vyúčtovania. Vyúčtovanie a transparentné informovanie je postojom tých, ktorí chcú zdieľať svoje rozhodnutia, úkony a výsledky. Legitímna autonómia inštitútov je sprevádzaná zodpovednosťou za rozhodnutia ohľadom riadenia a za spôsoby ich uskutočnenia, pričom sa zohľadňuje to, čo je stanovené univerzálnym a vlastným právom.

¹¹³ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

² FRANTIŠEK, *Príhovor počas modlitbovej vigílie v rámci prípravy na Synodu o rodine*, Rím (4. októbra 2014)

¹¹⁵ FRANTIŠEK, *Posolstvo účastníkom sympózia o ekonómii s názvom „S vernosťou voči charizme nanovo premýšľať o ekonómii inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života“*, Rím (25. november 2016).

¹¹⁶ Porov. *Tamže*.

¹¹⁷ *Tamže*.

¹¹⁸ *Tamže*.

52. V konkrétnych situáciách sa kritériá pre rozlišovanie zvažujú spolu so špecifickosťou a so *zdravými tradíciami* každého inštitútu ako aj s osobitosťami príslušného *právneho a spoločenského kontextu*.

Organizačné rozmery a štruktúry, povahy vykonávaných činností, miestna realita, právoplatné zákonné predpisy a modely spolužitia medzi štátom a Cirkvou – to sú všetko prvky, ktoré odlišujú jednotlivé inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života. Musíme teda brať do úvahy tieto rozdiely; a to nie preto, aby sme našli výnimky z hlavných kritérií, ale aby sme umožnili, aby tieto kritériá nadobudli svoju historickú formu v rôznych situáciách.

53. S osobitným ohľadom na riadenie majetkov sú zvlášť dôležité organizačné štruktúry jednotlivých inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života. Majetky určené na život spoločenstiev sú bežným vlastníctvom inštitútov; pokiaľ ide o diela, existujú však rozdielne modely, ktoré sú často opodstatnené rôznymi formami vzťahov medzi Cirkvou a štátmi, resp. inými špecifickosťami konkrétnych činností či rozsahom činností. Preto sú niekedy diela vlastníctvom inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, zatiaľ čo inokedy inštitúty konajú prostredníctvom rôznych právnych ustanovizní, ktoré majú väčšinou charakter nadácií alebo spoločností.

54. Vždy je nevyhnutné dodržiavať *občianske zákony* v súvislosti s jednotlivými inštitútmi zasväteného života a spoločnosťami apoštolského života alebo ich provinciami, alebo časťami, ktoré sú im postavené na roveň (porov. kán. 620). Samotný odkaz kánonického práva na občianske predpisy upravujúce zmluvy (kán. 1290) a – v neposlednom rade – uplatnenie dohôd medzi štátom a Cirkvou potvrdzujú ešte viac dôležitosť dodržiavania civilných zákonov *s tými istými účinkami* ako v kánonickom práve (kán. 22).

Potreba zachovať hlavné kritériá; a nevyhnutnosť brať do úvahy jednotlivé špecifiká nám odporúčajú prijímať operatívne pokyny, ktoré majú sčasti všeobecný a sčasti osobitný charakter – a to tak, aby sa chránili osobitné vlastnosti rôznych kontextov a príjemcov.

Riadenie ekonomiky

55. Univerzálne právo a vlastné právo

Časné majetky inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, keďže sú cirkevné, riadia sa predpismi Piatej knihy *Časné majetky Cirkvi*, ak sa výslovne neurčuje niečo iné (porov. kán. 635 § 1).

Okrem Piatej knihy Kódexu kánonického práva sa časné majetky riadia takisto predpismi kán. 634 až 640, pokiaľ ide o rehoľné inštitúty, kán. 718, pokiaľ ide o sekulárne inštitúty, a kán. 741, pokiaľ ide o spoločnosti apoštolského života.

56. Rímsky veľkňaz

„Rímsky veľkňaz je na základe primátu riadenia najvyšší správca a hospodár všetkých cirkevných majetkov“ (kán. 1273). Pápež má preto všetky právomoci a jurisdikciu, ktorá mu prislúcha ako najvyššej autorite v Cirkvi. Tieto právomoci sa zakladajú nie na vlastníctve cirkevných majetkov, ale na samotnej funkcii Najvyššieho veľkňaza, ktorý je hlavným správcom Cirkvi¹¹⁹.

¹¹⁹ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE VÝKLAD ZÁKONOV, Poznámka, *Správa cirkevnej vrchnosti nad cirkevnými majetkami* (12. február 2004), in *Communicationes* 36 (2004), 24 - 32.

57. Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života

Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života „rieši všetko, čo podľa normy práva patrí Svätej stolici z hľadiska života a činnosti inštitútov a spoločností, predovšetkým schvaľovania, riadenia a apoštolátu, prijímania a formovania členov, ich práv a povinností, dišpenzovania od sľubov, prepúšťania členov a správy majetku“¹²⁰.

Pre platnosť scudzenia a každej činnosti, ktorou sa majetkový stav právnickej osoby môže zhoršiť, vyžaduje sa povolenie Svätej stolice.

V zmysle kánonického práva (porov. kán. 638 § 3) Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života môže v niektorých prípadoch tiež vydávať písomné povolenie, ale bez toho, aby vzala na seba prípadnú ekonomickú zodpovednosť. Povolenie zaručuje, že je obchod „zhodný so zámermi cirkevného majetku. Zodpovednosť súvisiaca s rozhodnutím sa vzťahuje výlučne na riadne uplatnenie právomoci Cirkvi. *Predmetné povolenie nie je teda úkonom majetkovoprávnej povahy, ale skôr úkonom administratívneho riadenia*, ktorého konečným cieľom je zabezpečiť riadne použitie majetkov verejných právnických osôb v Cirkvi“¹²¹.

Podľa bežnej praxe dikastérium prijíma pre jednotlivé regióny maximálnu sumu stanovenú konferenciami biskupov.

58. Generálna kapitula

V zasvätenom živote je riadenie ekonomiky zhodné s charizmou, poslaním a evanjeliovou radou chudoby. S cieľom zabezpečiť tieto rozmery musia rozhodnutia o správe majetkov garantovať primerané formy spoločenstva, pričom o ekonomických záležitostiach by nemala rozhodovať iba malá skupina osôb či dokonca len jedna osoba.

Generálna kapitula, ktorá „podľa normy stanov má v inštitúte najvyššiu autoritu“ (kán. 631 § 1) určuje hlavný smer ekonomického a administratívneho vedenia a vypracuje *charizmatičký plán* inštitútu, ktorý obsahuje pokyny aj v takejto oblasti.

Charizmatičký plán prijatý v rámci postupu ekleziálneho spoločenstva, ktoré rozlišuje Božiu vôľu, má byť výsledkom zdieľanej vízie a prejavom synodálnej cesty od predkapitulárnej fázy až po jej ukončenie (vrátane overenia užívania kapitulárneho obsahu).

Ohľadom praktických vecí týkajúcich sa majetkov a diel rozhoduje generálny predstavený s jeho radou v spoločnom referenčnom rámci – okrem núdzových a výnimočných prípadov.

Generálna kapitula vymenuje a schvaľuje *ekonomický poriadok* alebo iný podobný dokument, aby sa aj na základe predošlých skúseností uskutočňovali činnosti, ktoré sú zhodné s charizmou inštitútu, s jeho poslaním a evanjeliovou radou chudoby.

Generálna kapitula stanovuje maximálnu sumu určenú na úkony riadnej správy jednotlivých provincií.

Vlastnému právu prislúcha vymedziť úkony, ktoré presahujú hranicu a spôsob riadnej správy, a stanoviť, čo je potrebné na platné uskutočnenie úkonov mimoriadnej správy (porov. kán. 638 § 1 a kán. 1281).

59. Predstavený a rada

Predstavený má mať podľa normy stanov vlastnú radu a je potrebné, aby pri vykonávaní úlohy používal jej pomoc, v súlade s univerzálnym i vlastným právom (porov.

¹²⁰ JÁN PAVOL II., Apoštolská konštitúcia *Pastor Bonus* (28. jún 1988), 108 § 1.

¹²¹ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE VÝKLAD ZÁKONOV, Poznámka, *Správa cirkevnej vrchnosti nad cirkevnými majetkami* (12. február 2004), in *Communicationes* 36 (2004), 24 - 32.

kán. 627 a kán. 638 § 1), v rámci hlavných línií stanovených generálnou kapitolou a so zvláštnym zreteľom na úkony mimoriadnej správy.

60. Kapitula provincie a predstavený provincie

Kapitula provincie (ak bola zriadená) zostavuje plán pre svoj okruh pôsobenia so zreteľom na *charizmatický plán* inštitútu, ktorý bol schválený generálnou kapitolou.

Podľa noriem univerzálneho a vlastného práva predstavený provincie (so súhlasom svojej rady) predkladá generálnemu predstavenému (a jeho rade) všetky úkony, ktoré si vyžadujú jeho schválenia.

Predstavený provincie má dôkladne a včas oznámiť generálnemu predstavenému prípadný vznik akejkoľvek kritickej situácie, aby bol generálny predstavený riadne informovaný o daných záležitostiach na základe jeho právomoci nad celým inštitútom v zmysle kán. 622.

61. Rada pre správu ekonomických záležitostí

V zmysle kán. 1280 každý inštitút a každá provincia má podľa vlastného práva svoju ekonomickú radu alebo iný poradný orgán s podobným názvom.

S hore uvedenou ekonomickou radou alebo poradným orgánom môžu spolupracovať aj laici, ktorí majú špecifické a odborné kompetencie. Pri schvaľovaní úkonov mimoriadnej správy príslušný predstavený nielen používa pomoc svojej rady (porov. kán. 627 § 1), ale tiež si vyžiada mienku (porov. kán. 127 § 2, bod 2) ekonomickej rady.

62. Administratívny poriadok

Ak je to potrebné, príslušný predstavený môže so súhlasom jeho rady prijať *administratívny alebo správny poriadok* – obzvlášť pokiaľ ide o inštitúty, ktoré riešia významné diela pre spoločnosť. Cieľom administratívneho poriadku je poskytnúť prevádzkové pokyny v rámci *charizmatického plánu a ekonomického poriadku*.

Okrem iného administratívny poriadok upravuje obsah, spôsoby a lehoty, v ktorých je nutné informovať príslušných predstavených, a určuje, ktoré činnosti majú byť oznámené príslušným predstaveným; a to platí pre vnútorné činnosti inštitútu i pre civilné diela a ustanovizne, ktoré sú spojené s daným inštitútom. Tí, ktorí sú inštitucionálne poverení činnosťami kontroly, majú povinnosť pravidelne oboznamovať príslušného predstaveného s výsledkami svojej práce.

Administratívny poriadok má uchovať svoju účinnosť a vplyv na celý inštitút; preto je nevyhnutné, aby bol nielen dostupný každému, ale aj podrobený pravidelným revíziám na základe osobitných postupov zadaných v čase prijatia samotného administratívneho poriadku.

63. Komisie

Vlastné právo určuje možnosti zriadenia komisií alebo pracovných skupín, ktoré sa majú zaoberať osobitnými otázkami alebo právnicko-ekonomickými záležitosťami. Je taktiež potrebné zdefinovať cieľ mandátu a dobu trvania poverenia členov komisií – a samozrejme vymenovať jednotlivých členov. Ak je to vhodné, s komisiami môžu spolupracovať aj odborne kvalifikovaní laici a laičky.

64. Ekonóm

Pokiaľ ide o úlohu ekonóma, v zmysle vlastného práva sa najprv má rozhodovať o tom, či bude ekonóm zvolený alebo len vymenovaný. V oboch prípadoch je veľmi dôležité vybrať kompetentného a kvalifikovaného človeka, aby sa vernejšie chránilo vlastné povolanie a identita jednotlivých inštitútov (porov. kán. 587 § 1); ďalšími podstatnými vlastnosťami roly

ekonóma sú schopnosť spolupracovať, osobný postoj k jeho službe (porov. kán. 636 § 1) a odpútanosť od bohatstva.

V podobnom duchu ako pri ustanoveniach upravujúcich mandát predstavených (kán. 624 § 1 a § 2) vlastné právo má stanoviť dĺžku trvania služby ekonómov a ich primerané striedanie, poskytujúc možnosti formačných kurzov a času na zaučenie.

Podľa vlastného práva sa určí, či ekonóm má byť zároveň aj členom rady. Každopádne je veľmi užitočné, aby sa ekonóm zúčastňoval stretnutí rady predstaveného, keď sa rozhoduje o ekonomických otázkach; bez ohľadu na to, či má alebo nemá hlasovacie právo, ekonóm má oboznámiť predstaveného a jeho radu s potrebnými prvkami na to, aby sa prijali vhodné a vyvážené rozhodnutia.

Ekonóm je vždy *ex officio* (z úradu) členom ekonomickej rady § 61. Ekonóm má predkladať kompetentnej vrchnosti vyúčtovanie zo správy majetku (porov. kán. 636 § 2 a 1284 § 3), a to na základe postupov, ktoré sú identifikované a pravidelne overované predstaveným a jeho radou.

Odporúčajú sa *účinné formy koordinácie* medzi generálnym ekonómom, provinciálnymi ekonómami a inými osobami zodpovedajúcimi za diela.

65. Zákonný zástupca

Vo vzťahu k tretím osobám v mene inštitútu ako právnickej osoby koná ustanovený zákonný zástupca (porov. kán. 118), a to v kánonickom i v občianskoprávnom kontexte.

Zákonný zástupca vykonáva činnosti v mene a v záujme inštitútu, prejavuje vôľu inštitútu podľa rozhodnutí jeho príslušných predstavených a kompetentných orgánov (v zmysle univerzálneho a vlastného práva) a zaväzuje inštitút voči tretím osobám. Z tohto dôvodu, ak je to vhodné, môže sa zákonný zástupca zúčastniť stretnutí rady predstaveného, v ktorých sa rozhoduje o záležitostiach občianskoprávneho charakteru.

Zákonný zástupca vždy koná výlučne v súlade s jeho mandátom. Je oprávnený vykonávať úkony bežnej správy, zatiaľ čo pri úkonoch mimoriadnej správy potrebuje povolenie príslušného predstaveného. Ak urobí nejaký úkon bez mandátu, v rozpore s mandátom alebo mimo rámca mandátu, má sa za to, že už nereprezentuje inštitút.

Ak zákonný zástupca vykoná neplatný úkon, inštitút zaň nijak nezodpovedá. Takéto neplatné úkony sa pripisujú výlučne zákonnému zástupcovi, ktorý je za ne osobne zodpovedný. Ak zákonný zástupca jedná nedovolené, čin sa pripisuje inštitútu. V takomto prípade za nezákonné, ale platné úkony zákonného zástupcu bude zodpovedať sám inštitút, ktorý je však oprávnený žiadať od neho odškodnenie (porov. kán. 1281 § 3 a kán. 639).

Jednotlivé mandáty zákonného zástupcu sa majú udeľovať vždy písomnou formou v presne vymedzenom a úplnom obsahovom znení. A pokiaľ ide o takéto dokumenty, nech sa vedie riadna archívna evidencia.

Z dôvodu primeraného rozlišovania kompetencií sa odporúča, aby úlohu zákonného zástupcu prevzala iná osoba než predstavený alebo ekonóm, pokiaľ občianske zákony nestanovujú inak.

Organizačná štruktúra inštitútu v súvislosti s právomocami zákonného zástupcu nech je verejne známa, zvlášť keď zákonný zástupca koná v rámci občianskeho usporiadania. Presná identifikácia osôb oprávnených rozhodovať a zastupovať inštitút je nevyhnutnou podmienkou pre vytvorenie inštitucionálnych vzťahov k tretím osobám.

66. Spolupráca s externými odborníkmi

Rastúca komplexnosť ekonomicko-administratívnych záležitostí si často vyžaduje pomoc a *spoluprácu externých odborníkov*. Pri výbere externých odborníkov sa prednosť dáva osobám, ktoré sú si vedomé špecifickostí inštitútu a ktoré sú odborníkmi v konkrétnej oblasti. Nie je teda vhodné sa bez rozdielov a stále obracať na jedného jediného odborníka.

Pri úprave profesionálneho vzťahu s odborníkmi sa predbežne ustanovujú ciele danej činnosti a vyžadujú sa náležité cenové ponuky na základe zreteľných a presne vymedzených zmlúv na dobu určitú.

Odporúča sa takisto priebežné hodnotenie stavu dosiahnutia stanovených cieľov, pričom možno požadovať, aby samotní odborníci pripravovali pravidelné správy o vykonaných činnostiach.

67. Vnútorňa kontrola

Podľa vlastného práva nech sa stanovia formy *vnútornej kontroly* s vyváženým systémom preventívnych autorizácií, výkazov a následných overení, prostredníctvom ktorých kompetentné osoby (najmä predstavený a jeho rada) vykonávajú činnosť dohľadu nad pôsobením ekonóma, zákonného zástupcu a poverených odborníkov.

Všetky osoby, ktoré majú zo zákonného titulu účasť na správe cirkevných majetkov, sú povinné plniť svoje úlohy v mene Cirkvi podľa normy práva (porov. kán. 1282).

68. Splnomocnenia

Pri udeľovaní *splnomocnení* treba postúpiť so zvláštnou ohľaduplnosťou. Splnomocnenia majú byť presne vymedzené z hľadiska obsahu, doby platnosti a spôsobu konania. Neodporúčajú sa *všeobecné splnomocnenia*: ak sa istej osobe udelia neobmedzené právomoci pri jej úkonoch v mene a záujme inštitútu, hrozí riziko nevhodného správania a nesúladu s potrebami spoločenstva.

Správa a riadenie majetkov

69. Právnická osoba v zmysle občianskeho práva

Inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života sa musia v rámci možností snažiť získať aj formu právnickej osoby v krajinách, kde pôsobia.

Majetky by nemali byť zapísané ako vlastníctvo fyzických osôb – okrem výnimočných prípadov, hlavne ak sa vyskytujú závažné dôvody, a to však vždy so súhlasom príslušného predstaveného. Predstavený, ktorý udelil hore uvedený súhlas, musí robiť všetko preto, aby sa majetky čím skôr previedli na inštitút na základe platného právneho úkonu v zmysle občianskeho práva.

V prípade, že je inštitút nútený zapísať majetky ako vlastníctvo iných subjektov, ktoré nie sú fyzickými osobami, predstavený, ktorý udelí súhlas, musí zabezpečiť, aby sa zachovala príslušná dokumentácia preukazujúca skutočné vlastníctvo – a to s cieľom predísť prípadným budúcim sporom.

70. Spôsob obstarávania

Bežným zdrojom zabezpečenia živobytia je práca členov spoločenstva, ktorá sa vykonáva v rámci samotných diel alebo mimo nich, a to spôsobmi, aké stanovuje vlastné právo, a po udelení povolenia príslušného predstaveného (porov. kán. 671).

V zmysle kán. 668 § 3 čokoľvek rehoľník nadobúda vlastnou usilovnosťou alebo vzhľadom na inštitút, nadobúda pre inštitút. Čo mu akýmkoľvek spôsobom prislúcha z titulu dôchodku, podpory alebo poistného, nadobúda pre inštitút, ak vlastné právo nestanovuje niečo iné. Ak nie je zrejмый opak, prezumuje sa, že milodary, ktoré sa dávajú predstaveným alebo administrátorom ktorejkoľvek cirkevnej právnickej osoby aj súkromnej, sú dané samej právnickej osobe (porov. kán. 1267 § 1).

Inštitút musí členom poskytnúť všetko, čo je podľa normy stanov potrebné na dosiahnutie cieľa ich povolania (porov. kán. 670).

Podľa vlastného práva nech sa stanovujú postupy na právoplatné prijatie darov. Treba však dávať pozor na vlastnosti a kvalitu darujúceho, na zdroje, z ktorých môžu dary pochádzať, a na prípadný vznik či existenciu legitímnych práv tretích osôb. Nesmú sa prijímať dary určené na financovanie iniciatív, ktoré sa z hľadiska zámerov a prostriedkov na ich dosiahnutie nezhodujú s náukou Cirkvi.

Hoci ich uznávajú ako dar prozreteľnosti, inštitúty neprijímajú dary so záväzkami (porov. kán. 1300) bez toho, aby vopred hodnotili oprávnenosť záväzku, schopnosť plniť s ním súvisiace povinnosti a existenciu prípadných práv tretích osôb.

71. Zdieľanie majetku (porov. § 10)

Inštitút má stanoviť normy, podľa ktorých sa majú spravodlivo rozdeliť majetky v rámci inštitútu, a to v duchu *communio*, podľa príkladu prvých kresťanských spoločenstiev (porov. Sk 4, 34 - 35). Takto budú zdieľané – v službe apoštolských zámerov – nielen vecné majetky a výsledky práce každého člena inštitútu, ale aj čas, nadanie či osobné schopnosti; všetko sa má používať na uspokojenie potrieb chudobnejších komunít, ako proroctvo bratskej lásky v súčasnom svete.

72. Dlhodobý majetok (porov. §§ 38 - 40)

Vlastné právo má presne vymedziť, či určenie majetkov inštitútu ako súčasť dlhodobého majetku bude kompetenciou generálnej kapituly alebo generálneho predstaveného so súhlasom jeho rady. Rovnako, pokiaľ ide o majetky provincie alebo právoplatne zriadený dom, vlastné právo má presne vymedziť, či určenie dlhodobého majetku bude kompetenciou provinciálnej kapituly alebo podobných zhromaždení (porov. kán. 632) alebo provinciálneho predstaveného so súhlasom jeho rady, a či má byť dané určenie potvrdené a schválené generálnym predstaveným.

Dlhodobý majetok sa skladá z nehnuteľných a hnutel'ných vecí, ktoré zabezpečujú živobytie inštitútu, provincií a právoplatne zriadených domov a zaručujú realizáciu poslania.

Určenie jednotlivých majetkov ako súčasti dlhodobého majetku bude predmetom pravidelného prehodnocovania.

Legitímne určenie je povinným úkonom v zmysle kánonického práva bez ohľadu na kvalifikáciu dlhodobého majetku podľa právneho poriadku jednotlivých krajín.

Je potrebné zadefinovať kritériá na riadenie dlhodobého majetku. Dlhodobý majetok má byť riadne a zreteľne zachytený v účtovných závierkach inštitútu, provincie a právoplatne zriadeného domu, a to v súvahe i vo výkaze ziskov a strát. Okrem toho treba v osobitnej sekcii poznámok k účtovnej závierke analyticky popísať všetky zmeny, výsledky a iné skutočnosti týkajúce sa užívania dlhodobého majetku.

73. Obstarávanie nehnuteľností

Inštitúty majú veľmi opatrne zvážiť možnosť obstarávania nehnuteľností a brať do úvahy akékoľvek záležitosti súvisiace s predmetným rozhodnutím.

Kúpa sa má uskutočniť a riadne účtovať výlučne v súlade s miestnymi občianskoprávnymi i daňovými predpismi a podľa *charizmatického plánu*.

V rámci rozhodovacieho procesu sa majú brať do úvahy nasledujúce aspekty: schválenie špecifického investičného plánu, v ktorom sa spresňujú hlavné faktory ako napr. cieľ nákupu; rozmer a účel v súvislosti s použitím majetku; technickú a urbanistickú zhodu; možnosti budúceho scudzenia; potrebné finančné zdroje, resp. spôsob, akým budú tieto zdroje čiastočne alebo v plnej výške získané; identifikáciu a plánovanie vrátenia prípadných pôžičiek, ktoré boli dohodnuté na plnenie istých cieľov; dôkladné hodnotenie spoľahlivosti a kvality predávajúceho.

74. Novostavby

Navrhovanie a budovanie nových objektov je povolené, pokiaľ je to potrebné; pri takýchto činnostiach sa majú dodržať vyššie uvedené pravidlá obstarávania, a to so zvláštnym zreteľom na analýzu a formuláciu presných pokynov pre projektantov.

Stavby musia spĺňať jasné požiadavky z hľadiska ich vlastností, najmä striednosť a funkčnosť. Riadenie stavby má byť čo najjednoduchšie; požadovaná údržba konštrukčných prvkov a zariadení má byť minimálna. Okrem toho je dôležité, aby objekt bol takého charakteru, že sa bude dať bez problémov previesť na tretiu osobu, resp. prekonvertovať na inú funkciu v prípade, že nastanú ťažkosti súvisiace so správou stavby alebo s nedostatkom povolaní.

Obzvlášť treba dbať na definíciu primeraných postupov a ich následný dozor, pokiaľ ide o udelenie splnomocnení a poverenie tretích osôb pri realizácii rôznych zákaziek. Návrh a samotná realizácia projektu musí byť v súlade s platnými právnymi predpismi.

75. Dovoľenie Svätej stolice v prípade žiadostí o úver

Čo sa týka procesu obstarávania nových nehnuteľností, budovania nových stavieb či renovovania nehnuteľností, vlastné právo určuje postup pre platnosť dokumentov.

Kúpa, budovanie nových stavieb a rekonštrukcia starých stavebných objektov sú dôležitými administratívnymi úkonmi. Avšak, v zmysle kán. 683 § 3 – bez ohľadu na ich finančnú hodnotu – nevyžadujú si povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života. Toto povolenie je potrebné iba vtedy, keď daný inštitút zasväteného života alebo spoločnosť apoštolského života mieni žiadať o úver na financovanie transakcie, kde celková suma úveru presahuje sumu určenú pre príslušnú krajinu. Pri podávaní žiadosti o úver sa predkladá tá istá dokumentácia, ako je uvedené v § 88.

76. Prenájom nehnuteľností

V prípade prenájmu nehnuteľností v prospech tretích osôb a – vo všeobecnosti – pri všetkých zmluvách, predmetom ktorých je užívanie majetku treťou osobou, bude potrebné dôkladne preveriť spoľahlivosť a kvalitu nájomníka; takisto je nevyhnutné dohliadať nad tým, či je účel prevádzky v zhode s poslaním inštitútu, resp. či nie je v rozpore so špecifickosťou časných majetkov Cirkvi alebo sa bude meniť postupom času (s výnimkou prípadu udelenia výslovného oprávnenia zo strany vlastníka); treba sa taktiež uistiť o tom, že je nehnuteľnosť zlučiteľná s predpokladaným účelom užívania.

Nájomný vzťah má byť správne založený so zreteľom na všetky potrebné náležitosti pri uzatváraní zmlúv a jej doložiek. Zmluvné ustanovenia musia zahŕňať a upravovať aj spôsob a podmienky vrátenia majetku po ukončení nájomného vzťahu. Nech sa vyhodnotia možné následky podpísania zmlúv vzhľadom na to, že majetok nebude k dispozícii pre inštitút po celú dobu nájmu.

77. Bezplatné užívanie majetkov

Pokiaľ ide o zmluvy o bezplatnom užívaní majetkov, vo všeobecnosti platí to, čo bolo vyššie uvedené. Treba však dávať pozor na náklady a výdavky, ktoré ostávajú na ťarchu vlastníkom; takisto treba brať do úvahy prípadnú potrebu renovácie alebo mimoriadnej údržby.

78. Dovoľenie Svätej stolice k uzatváraniu nájomných zmlúv, zmlúv o bezplatnom užívaní majetkov alebo iných podobných zmlúv

Pri uzatváraní nájomných zmlúv, zmlúv o bezplatnom užívaní majetkov, iných zmlúv udeľujúcich právo na využitie plochy na účel bývania, resp. zmlúv o zriadení užívacieho práva, platí nasledovné pravidlo: ak majetok, ktorý je predmetom obchodu, presahuje sumu

určenú pre príslušnú krajinu a doba platnosti zmluvy je dlhšia ako deväť rokov, vyžaduje sa povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života.

V žiadosti predloženej generálnym predstaveným so súhlasom jeho rady; musia byť jasne uvedené dôvody požiadavky a priložený aj návrh zmluvy.

79. Zhodnotenie nehnuteľností

Pri súčasnom uplatňovaní kánonických noriem o povoleniach (porov. kán. 638 § 3 a § 4) inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života musia dôkladne a hlboko uvažovať o postupoch zhodnotenia svojich nehnuteľností. Tieto spôsoby musia byť zlučiteľné s povahou cirkevného majetku, zvlášť, keď je majetok celkovo alebo čiastočne nevyužitý. Len takto sa môže totiž predísť potenciálne neutržateľným nákladom.

80. Scudzenie nehnuteľností

Scudzenie nehnuteľností sa má realizovať v súlade s *charizmatickým plánom* inštitútu (porov. § 58). Vlastné právo upravuje postup k právoplatnému vykonaniu predaja, výmenného prevodu či darovania nehnuteľností v zmysle kánonických a občianskoprávných predpisov. Ak je to možné, mali by sa uprednostniť postupy, v rámci ktorých sa predkladá viacero ponúk. V rámci podmienok inštitútu odporúčame prioritne zvážiť možnosť prevodu na ďalšie cirkevné ustanovizne a vyhnúť sa scudzeniu, ktoré by mohlo ohroziť spoločné dobro Cirkvi. Pred začatím rokovania je potrebné cez nezávislého a kompetentného odborníka zistiť trhovú hodnotu nehnuteľnosti. Zároveň je nutné overiť, že je nehnuteľnosť zbavená akýchkoľvek bremien, ako sú napr. prednostné práva atď. Veľmi dôležitá je tiež evidencia preukazujúca titul nadobudnutia nehnuteľnosti ako aj jej zhoda s platnými urbanistickými predpismi. Netreba samozrejme zabudnúť ani na budúce účinky a následky v oblasti zdanenia.

Pri výbere nadobúdateľa treba brať ohľad na jeho reputáciu; v prípade úhrady kúpnej ceny podľa splátkového kalendára sa odporúčajú primerané záruky, najlepšie priamo od banky alebo poisťovne.

Pri udeľovaní splnomocnení alebo mandátov k predaju nehnuteľnosti (vždy v písomnej forme) treba si dôkladne preštudovať všetky doložky a ustanovenia a tiež špecifikovať akékoľvek podmienky na vykonanie daného obchodu, vrátane výšky provízie pre sprostredkovateľa. Pokiaľ je možné, odporúčame neudelieť mandáty s exkluzivitou.

Odmietajú sa akékoľvek návrhy, ktoré nie sú alebo nevyzerajú byť zhodné s vlastnými hodnotami inštitútov (vzhlľadom na vlastnosti navrhovateľa, navrhnuté postupy na realizáciu transakcie, navrhnuté platobné prostriedky apod.).

V zmysle kán. 1298, ak nejde o vec veľmi malého významu, cirkevné majetky sa bez osobitného písomného povolenia kompetentnej vrchnosti nemôžu predávať ani prenajímať vlastným správcom ani ich príbuzným až do štvrtého stupňa pokrvnosti alebo švagrovstva.

81. Dovoľenie Svätej stolice k predaju alebo darovaniu nehnuteľností

V zmysle kán. 638 § 3, ak hodnota majetku presahuje sumu určenú pre príslušnú krajinu, vyžaduje sa povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života.

Pri všetkých scudzeniach, ktorých hodnota presahuje sumu určenú pre príslušnú krajinu podľa kán. 638 § 3, vyžaduje sa *ad validitatem* povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života – bez ohľadu na to, či sú majetky evidované ako dlhodobý majetok alebo nie.

Žiadosť o takéto povolenie predkladá generálny predstavený so súhlasom jeho rady; žiadosť musí obsahovať: oprávnený dôvod (porov. kán. 1293 § 1); popis spôsobu, akým budú využité peniaze získané scudzením (porov. kán. 1294 § 2); ohodnotenie veci, ktorá sa má scudziť, písomne dané znalcami (porov. kán. 1293 § 1, 2). Ak ide o inštitúty pápežského

práva treba priložiť aj stanovisko miestneho ordinára, ktorý je kompetentný za miesto, kde sa nachádza nehnuteľnosť. Ak ide o inštitúty diecézneho práva a svojprávne kláštory (*sui iuris*) treba priložiť aj súhlas miestneho ordinára, ktorý je kompetentný za miesto, kde sa nachádza nehnuteľnosť (porov. kán. 615).

Ak vec, ktorá sa má scudziť, je deliteľná, v žiadosti o dovoľenie scudzenia sa musia uviesť časti, scudzené predtým (porov. kán. 1292 § 3).

Dovoľenie sa vyžaduje aj v prípade predaja viacerých vecí, ktorých celková hodnota presahuje najvyššiu sumu (porov. kán. 1292 § 2).

Hore uvedené normy sa uplatňujú pri predaji nehnuteľností, pri zmluvách o výmennom prevode majetkov a pri darovaniach – aj keď sú uzavreté s inými právnickými osobami – pokiaľ ich hodnota presahuje najvyššiu sumu.

Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života nedovoľuje predaj zameraný na krytie bezprostredných finančných potrieb bez predbežného a riadneho hodnotenia príčin.

Ak sú scudzenia nevyhnutné na zaplatenie dlhov, ktoré inštitút nahromadil pri realizácii svojich apoštolských diel, je potrebné zostaviť a k dokumentácii o scudzení priložiť ozdravný plán ekonomického a finančného stavu.

V zmysle kán. 1293 § 2 je Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života oprávnená požadovať, aby boli prijaté dodatočné opatrenia proti možným škodám Cirkvi.

V prípade scudzenia nehnuteľností na území mesta Rím, ešte pred vydaním dovoľenia, Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života zašle oznámenie do Štátneho sekretariátu a do Správy majetku Apoštolského stolca, aby sa zistil prípadný záujem týchto inštitúcií.

Pokiaľ ide o autorizáciu na scudzenie majetkov nachádzajúcich sa území Maltskej republiky, uplatňujú sa normy uvedené v *Statutum* zo dňa 6. júla 1988.

Pokiaľ ide o nehnuteľnosti nachádzajúce sa na Blízkom východe kompetencia prislúcha Kongregácii pre východné cirkvi.

82. Dovolenie Svätej stolice v súvislosti s cennými umeleckými alebo historickými predmetmi, resp. votívnymi donáciami

Pokiaľ ide o scudzenie cenných umeleckých alebo historických predmetov, vyžaduje sa dovoľenie aj vtedy, keď celková hodnota nepresahuje najvyššiu sumu. Ak sú majetky podrobené previerke, uplatnia sa platné predpisy občianskoprávneho poriadku.

To isté platí aj pre scudzenie votívnych donácií Cirkvi. Posvätné relikvie sa v žiadnom prípade nesmú predávať (porov. kán. 1190 § 1).

Posvätné veci, ak sú vo vlastníctve cirkevnej verejnej právnickej osoby, môže ich získať iba iná cirkevná verejná právnická osoba (porov. kán. 1269).

83. Scudzenia bez patričného dovoľenia

V zmysle kán. 1296, ak boli scudzené cirkevné majetky bez potrebných kánonických náležitostí, ale scudzenie je občiansky platné, kompetentná vrchnosť má po zrelom uvážení všetkého rozhodnúť, či a akú žalobu, totiž osobnú alebo vecnú, kto a proti komu má podať na obranu práv Cirkvi.

V zmysle kán. 1377, kto bez predpísaného povolenia scudzuje cirkevné majetky, má byť potrestaný spravodlivým trestom.

84. Finančné investície

Pri použití a správe finančných zdrojov, ktoré nie sú bezprostredne potrebné na činnosť inštitútu (tzv. *finančné investície*), treba si byť vedomí technickej náročnosti trhových

postupov; a zároveň treba uplatniť primerané kritériá opatrnosti pri selekcii a výbere ponúkaných finančných produktov. Je nevyhnutné vopred overiť zákonnosť a etickosť investície, a to so zvláštnym zreteľom na inštitucionálne zámery inštitútu a na sociálne zabezpečenie jeho členov.

Čo sa týka technickej náročnosti procesu rozhodovania, platia všetky pokyny a odporúčania, ktoré už boli opísané v súvislosti s hospodárskymi voľbami a s výberom odborníkov.

85. Diela (porov. § 34)

Odporúčame zvažovať možnosť odlúčenia obrovských diel zo strany inštitútu zasväteného života alebo spoločnosti apoštolského života, a to – samozrejme – v medziach univerzálneho a vlastného práva. Riešenia sa majú hľadať podľa osobitných okolností, pričom cieľom je zabezpečiť vernosť diela charizme a zhodu s platným režimom úpravy vzťahov štátu a Cirkvi.

Zvláštnu pozornosť treba venovať evanjeliovo významným dielam, ktoré sú však charakterizované hospodárskou a štrukturálnou nerovnováhou (z dôvodu meniaceho sa kontextu a všeobecných pomerov). Inštitúty majú zvažovať riešenia, ktoré zabraňujú tomu, aby nepriaznivé ekonomické trendy ohrozovali cieľ zodpovedajúci poslaniu Cirkvi (porov. kán. 114 § 1).

Existujú ďalšie diela, v ktorých sa ukazuje ekonomická, často fyziologická nerovnováha. Zainteresovaný inštitút má realisticky hodnotiť úroveň zlučiteľnosti s dostupnými zdrojmi, resp. so zdrojmi, ktoré sú cielene určené; a napokon pozorne a vážne prijať potrebné rozhodnutia.

Ak sa vyskytujú ťažkosti z hľadiska hospodárenia alebo vedenia odporúčame zvážiť možné formy spolupráce s inými inštitútmi, resp. premenu samotného diela tak, aby pokračovalo v službe Cirkvi – hoci iným spôsobom.

Akékoľvek rozhodnutia majú byť prijaté s opatrnosťou a promptnosťou, aby sa nepriaznivý priebeh ekonomiky nezhoršil, resp. aby nedošlo k situácii, v ktorej bude nevyhnutné definitívne ukončiť dielo.

Ak sa riadenie stáva príliš zložitým alebo nákladným, majú sa uprednostniť opatrenia, ktoré umožnia zachovanie vlastníctva majetkov a kontrolu diela vedením inštitútu, pričom samotnou prevádzkou diela sa zaoberá tretia osoba – a to so zreteľom na charizmu a pokračovanie v poslaní inštitútu.

86. Dovoľenie Svätej stolice v súvislosti s vyradením diel

Pokiaľ ide o scudzenie diel, ktorých celková suma presahuje sumu určenú pre príslušnú krajinu, vyžaduje sa povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života.

Postupy a pokyny sú rovnaké ako pri scudzení nehnuteľností (porov. § 81).

V prípade vyradenia alebo zmeny usporiadania zdravotníckych alebo sociálno-zdravotníckych diel na území Talianska Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života posiela žiadosť do *Pápežskej komisie pre činnosti v odbore zdravotníctva vykonávané verejnými cirkevnými právnickými osobami*. Táto komisia následne udelí prípadný súhlas.

87. Úvery

Vlastné právo má stanoviť možné spôsoby právoplatného zriadenia úverov, záväzkov, hypoték alebo záloh.

V zmysle kán. 639 § 5 rehoľní predstavení nesmú dovoliť, aby sa robili dlhy, ak nie je s istotou zistené, že sa z bežných ziskov budú môcť splácať úroky z dlžoby a že v nie príliš dlhom čase, zákonne postupným splácaním bude možné vyrovnať sumu použitého kapitálu.

Dodržanie hore uvedeného predpisu (najmä v prípade významných diel v nehomogénnych právnických kontextoch) vo svojej podstate záleží aj od prijatia a implementovania primeraných organizačných opatrení, účinných postupov, vhodných účtovníckych nástrojov, efektívneho výkazníctva či iných adekvátnych kontrolných orgánov a nástrojov.

Predstavený a jeho rada schvaľujú a preverujú formálnu správnosť návrhu o využitie úveru. Inými slovami, uisťujú sa o tom, že sú dostupné všetky prvky, ktoré majú viesť k uvedomelému rozhodnutiu. Predstavený skúma odôvodnenosť predpokladov, na ktorých sa zakladajú perspektívne príjmy zamerané na zlepšenie finančného stavu – a to aj vzhľadom na výšku prípadného už existujúceho dlhu.

Ak sa na účel financovania vyžaduje vydanie záruky, bude nevyhnutné dôkladne skúmať primeranosť samotnej záruky, technické možnosti súvisiace s jej vydaním a všetky jej potenciálne následky. Hodnotiaci proces má byť veľmi prísny, ak je záruka vyžadovaná voči inému samostatnému právnickému subjektu, aj keď je prepojený s inštitútom.

Predstavený a jeho rada musia požadovať pravidelnú previerku celkovej finančnej situácie so zreteľom na jej efektívnu udržateľnosť. Ak výška financií, ich zloženie či ich predvídateľný vývoj ukazujú kritický stav, predstavený musí zvážiť a prijať včasné opatrenia.

Treba brať do úvahy aj prípadné riziká spojené s fluktuáciou meny.

V zmysle kán. 639 § 1, ak právnická osoba prevzala dlhy a záväzky hoci aj s povolením predstavených, je povinná sama niesť za ne zodpovednosť. Ak rehoľník s povolením predstaveného prevzal dlhy a záväzky vo vzťahu k svojmu majetku, sám musí niesť zodpovednosť; ak však záležitosť inštitútu vybavil z mandátu predstaveného, zodpovedá inštitút (porov. kán. 639 § 2). Ak rehoľník prevzal dlhy a záväzky bez akéhokoľvek povolenia predstavených, sám je zodpovedný, nie však právnická osoba (porov. kán. 639 § 3).

88. Dovoľenie Svätej stolice v súvislosti s financovaním

Pokiaľ celková suma finančnej transakcie presahuje sumu určenú pre príslušnú krajinu, vyžaduje sa povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života. Inak je úkon neplatný.

Generálny predstavený posieľa príslušnú žiadosť po získaní súhlasu jeho rady, pričom uvádza dôvody transakcie a vykazuje celkové dlžoby inštitútu, vrátane plánu amortizácie.

Ak financovanie súvisí s krízovou situáciou, Kongregácia pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života udelí povolenie iba po dôslednom skúmaní dôvodov, z ktorých vznikli ekonomické ťažkosti.

V prípade pomerne vysokých súm a ak chýba osvedčenie o riadnej účtovnej závierke, dikastérium môže aj odmietnuť žiadosť o povolenie na financovanie.

89. Prepojené občianskoprávne organizácie

Vzhľadom na osobitné vzťahy medzi štátom a Cirkvou v jednotlivých krajinách ako aj na konkrétne organizačné rozhodnutia každého inštitútu sa mnohokrát vytvárajú *občianskoprávne organizácie prepojené s kánonickou právnickou osobou*.

Spôsob zriadenia občianskoprávných organizácií prepojených s inštitútom a prevodu majetkov na tieto organizácie upravuje vlastné právo.

V skutočnosti ide o právnické samostatné subjekty, ale vzhľadom na ich prepojenie s inštitútom je potrebné postúpiť veľmi dôkladne a opatrne pri ich zriadení a vedení. Činnosť takýchto organizácií môže totiž ohroziť dobré meno inštitútu a vygenerovať dlhy na úkor samotného inštitútu – v závislosti od všeobecne platných právnych predpisov.

Prepojené občianskoprávne organizácie sa vedú nielen v súlade s kánonickým právom, ale aj podľa chariziem inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života. V tomto ohľade sa dá využiť mnoho postupov, napr.: stanovby prepojených organizácií uvádzajú rovnaké zámery ako ich inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života; riadiace orgány inštitútov a spoločností majú právomoc vymenovať zodpovedné osoby prepojených organizácií a schváliť mimoriadne dôležité úkony prepojených organizácií; zodpovedné osoby prepojených organizácií predkladajú inštitútom príslušné správy a výkazy o činnostiach organizácií; stanovby prepojených organizácií obsahujú doložku, na základe ktorej – v prípade zrušenia organizácie – zostatkový majetok bude prevedený na inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života, resp. na inú prepojenú organizáciu či na iný inštitút alebo spoločnosť podobného rázu. V žiadnom prípade sa občianskoprávne prepojené organizácie nesmú zriaďovať alebo inak využívať len kvôli tomu, aby sa obišli kontroly v zmysle kánonického práva.

90. Dovoľenie Svätej stolice v súvislosti s prevodom majetku na občianskoprávne organizácie

Pokiaľ celková suma majetku prevádzaného na občianskoprávnu organizáciu (vrátane prepojených organizácií) presahuje sumu určenú pre príslušnú krajinu, vyžaduje sa povolenie Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života. Postupy a formálne náležitosti budú rovnaké ako pri nehnuteľnostiach (§ 81 tohto dokumentu) a pri dielach (§ 86 tohto dokumentu).

91. Povinnosť vyúčtovania (porov. §§ 41-43).

Všeobecná povinnosť vyúčtovania vyplýva z kánonického práva (porov. kán. 636 § 2). Vyúčtovanie slúži na bezpečné vedenie a na udržateľnosť inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života.

Všetky záležitosti týkajúce sa vyúčtovania, vykazovania výsledkov a zostavenia účtovných závierok sa riadia zásadou *úmernosti*. Preto sa z prevádzkového hľadiska berie ohľad predovšetkým na príjemcu, so všetkými jeho špecifikami, jeho rozmermi, osobitnými aktivitami či jeho sociálnym a historickým prostredím.

Z povinnosti vyúčtovania vyplýva preto povinné vedenie evidencie (*účtovné knihy*) podľa dimenzií a organizačných vlastností jednotlivých inštitútov. Pomocou elektronických systémov účtovné knihy kedykoľvek umožňujú identifikáciu údajov o majetku či iné ekonomické a finančné informácie o spoločenstvách a o ich dielach. V tejto perspektíve *účtovná závierka* predstavuje vhodný nástroj na vyvíjanie jasných rozhodnutí, ktoré vedú k väčšej transparentnosti a zároveň sú zárukou vierohodnosti a spoľahlivosti inštitútu v referenčnom kontexte.

Pokiaľ ide o inštitúty pôsobiace vo viacerých krajinách, odporúča sa zavedenie vhodných účtovných postupov, ktoré umožňujú porovnanie, príp. agregovanie údajov.

Pri dielach je potrebné viesť samostatnú evidenciu; ak majú diela pomerne veľký rozsah, odporúča sa, aby boli účtovné závierky podrobené *audit*. V prípade diel s mimoriadnou sociálnou hodnotou zostavenie *sociálnej bilancie (zhodnotenia)* môže prispieť k silnejšej vedomosti o výsledkoch daných činností a k väčšej transparentnosti pri inštitucionálnych vzťahoch ako aj pri zbierkach finančných prostriedkov.

Stále pokiaľ ide o diela – aj na účel účinného využívania dostupných zdrojov – je mnohokrát vhodné použiť adekvátne nástroje na definovanie strednodobých a dlhodobých cieľov (tzv. *strategické plánovanie*); na hospodárske a finančné programovanie (tzv. *rozpočet*); a na priebežné overovanie dosiahnutia stanovených cieľov (tzv. *kontrola riadenia*). Pri tomto všetkom je nevyhnutné určiť kompetentné osoby a implementačné postupy podľa rozmerov a osobitných vlastností vykonávaných činností.

92. Uplatňovanie občianskych právnych predpisov

Občianske právne predpisy majú byť vždy dodržiavané. Zvlášť dôležitou otázkou je zaobchádzanie s pracovníkmi a pracovníčkami v súlade s pracovnoprávnymi predpismi a so zákonmi, ktoré zabezpečujú dôstojný sociálny rozmer – a to vždy v zmysle zásad sociálnej náuky Cirkvi. Tým pracovníkom, ktorí vykonávajú prácu podľa dohody, majú správcovia majetku dávať spravodlivú a poctivú mzdu, tak aby mohli primerane zabezpečiť svoje potreby aj potreby svojich rodín (porov. kán. 1286).

Netreba zanedbať ani ochranu veriteľov, daňové výdavky, odvody v prospech pracovníkov a prevenciu páchania trestných činov.

93. Archív (porov. § 44)

V zmysle kán. 1283 a 1284 každý inštitút musí mať svoj ekonomicko-finančný archív pre účinné usporiadanie administratívnych a účtovných úkonov. Inštitúty sa majú dôsledne postarať o zostavenie a aktualizovanie inventára nehnuteľných a hnutel'ných vecí, či už cenných, alebo akokoľvek patriacich medzi majetky. Nie menej dôležitá je katalogizácia a uchovávanie účtovnej dokumentácie a dokumentácie o garanciách proti rizikám (*pozn. k prekladu: môže ísť o poisťné zmluvy, bankové zábezpeky, záložné práva, ručenia a pod.*).

Vzťahy v Cirkvi

94. Vzťahy s miestnou Cirkvou (porov. §§ 28-30)

Vyšší predstavení musia zapojiť miestnu Cirkev do projektov inštitútov a do funkcií riadenia. Pred zrušením komunity alebo diela, kde sa vyžaduje súhlas diecézneho biskupa (porov. kán. 612 a 678 § 3), je potrebné zvážiť konkrétne alternatívne riešenia.

Inštitúty pápežského práva – pred tým, ako do Kongregácie pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života pošlú žiadosť o povolenie na scudzenie nehnuteľností a vyradenie diel – sú povinné požadovať písomné stanovisko ordinára miesta, kde sa nehnuteľnosť nachádza.

V zmysle kán. 638 § 4 inštitúty diecézneho práva a svojprávne kláštory (porov. kán. 615) potrebujú súhlas miestneho ordinára s realizáciou hore uvedených úkonov.

Svojprávne kláštory, o ktorých sa hovorí v kán. 615, musia miestnemu ordinárovi raz do roka predložiť vyúčtovanie zo správy; okrem toho miestny ordinár má mať právo preskúmať ekonomické záležitosti rehoľného domu diecézneho práva (porov. kán. 637).

Mnohé rehoľníčky, aj na plný úväzok, sa venujú diecéznej pastorácii, resp. úlohám a funkciám, ktoré sa týkajú diecéznej pastorácie; táto *ženská mystika* sa prejavuje ako osobitná skúsenosť a kompetencia aj s uznanou profesionalitou. V zmysle kán. 681 § 2 medzi kompetentnými predstavenými ženských inštitútov a miestnou Cirkvou sa majú uzavrieť písomné dohody, v ktorých sa má výslovne a presne určiť to, čo sa vzťahuje na službu zasvätenej ženy a na ekonomické otázky.

95. Spolupráca medzi inštitútmi (porov. §§ 31 - 33)

Na podporu spolupráce medzi inštitútmi nech sa plánujú pravidelné stretnutia generálnych ekonómov, hlavne v prípade istej príbuznosti chariziem a diel: majú sa podporiť zdieľané chvíle formácie a štúdia spolu s pedagógmi a odborníkmi z oblastí, v ktorých pôsobia samotné inštitúty; majú sa realizovať formy spolupráce zameranej na usporiadanie a riadenie potrebných administratívnych a účtovných služieb; majú sa vyvíjať konkrétne formy zodpovednej solidarnosti aj prostredníctvom zriadených fondov v prospech inštitútov v ťažšej situácii.

Okrem podpory spolupráce a dialógu konferencie vyšších rehoľných predstavených majú pomáhať rozlíšiť a pochopiť aktuálne sociálno-politické a legislatívne zmeny, a to tak, aby inštitúty mohli v budúcnosti prijať účinnejšie rozhodnutia. Pokiaľ je možné, treba založiť komisie pozostávajúce zo zasvätených osôb a laikov - odborníkov v oblasti ekonómie. Inštitúty sa tak môžu obrátiť na tieto komisie a vzájomne porovnať svoje skúsenosti; a hlavne menšie inštitúty so skromnejšími zdrojmi môžu prosieť o radu, podporu, zdieľanie dobrých praktík a sprevádzanie.

96. Vzťahy s Kongregáciou pre inštitúty zasväteného života a spoločnosti apoštolského života

Navrhnuté momenty prehĺbenia, stretnutia na pôde dikastéria a *Pravidelná správa o stave a živote inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života* (porov. kán. 592 § 1) – to sú niektoré z účinných prostriedkov na plnenie potreby vzájomného spoznania sa, čo vyplýva z nutného spoločenstva (*communio*) medzi inštitútmi zasväteného života a spoločnosťami apoštolského života a Svätou stolicou.

Pri *Pravidelnej správe* treba dávať veľký pozor na pokyny Kongregácie¹²² ohľadom ekonomického stavu inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života a jeho potenciálneho vývinu; a to tak, aby sa disponovalo vhodnými podkladmi a poznatkami (aj v perspektíve diplomatických vzťahov so štátmi).

Je žiaduce dôkladnejšie zváženie udeľovania povolení (porov. kán. 638 § 3), najmä v prípade scudzení alebo iných úkonov, ktoré by mohli zhoršiť majetkový stav inštitútu, a obzvlášť keď sa úkony týkajú sociálneho zabezpečenia a živobytia členov inštitútov, resp. keď sú súčasťou strategického rozhodnutia o zachovaní/vyradení diel alebo v rámci konkurzného konania, kde sa riešia vzťahy s veriteľmi.

Žiadosť o povolenie nech sa stane príležitosťou na nastolenie úprimného dialógu, ktorý neohrozuje samostatnosť inštitútov, ale naopak chráni cirkevnú povahu majetkov a spoločenskú dynamiku Cirkvi.

V prípade výrazných ekonomických problémov môže toto dikastérium priamo zasahovať do života inštitútov a spoločností, a to prostredníctvom apoštolských vizitátorov a pápežských komisárov. Takéto príležitosti sa majú vnímať ako znak starostlivosti Svätej stolice, ktorá chráni inštitúty a stará sa o ich propagáciu a dozor.

97. Formácia k ekonomickej dimenzii (porov. §§ 18 - 19)

Špecifickou úlohou predstavených je začať alebo posilniť formačné postupy zamerané na *ekonomickú dimenziu*, a to jednak v širšej perspektíve súvisiacej so sociálnou náukou Cirkvi, jednak s osobitnou sústredenosťou na ekonomické a administratívne problematiky.

V rámci formácie k ekonomickej dimenzii mimoriadne dôležité sú rozpočty. Tieto sa nemajú chápať výlučne ako plnenie povinných technických aspektov, ale skôr ako prostriedky, ktoré pomáhajú rastu spoločenstva, ako príspevok k plánovaniu života komunity a vývoju diela, a to všetko v súlade s poslaním a so všeobecným a/alebo provinciálnym *charizmatickým plánom*.

V zhode s legitímnou samostatnosťou inštitútov – zvlášť v zložitejších situáciách ich riadenia – treba zvoliť cestu permanentnej formácie, v spolupráci s katolíckymi univerzitami alebo inými špecializovanými inštitúciami, ktoré vedia spájať technické kompetencie so špecifickosťami zasväteného života.

Je nutné zabezpečiť dôslednú *formáciu ekonómov* a ostatných členov inštitútu, ktorí sú zodpovední za ekonomické vedenie.

¹²² KONGREGÁCIA PRE INŠTITÚTY ZASVÄTENÉHO ŽIVOTA A SPOLOČNOSTI APOŠTOLSKÉHO ŽIVOTA, *Smernice na zostavenie správy o stave a živote inštitútov zasväteného života a spoločnosti apoštolského života* (porov. CIC kán. 592 § 1), Príloha k Prot. č. SpR 640/2008.

Predstavení majú získať potrebné prvky na to, aby mohli dôkladne hodnotiť, riešiť záležitosti, ktoré sú im predložené.

Nesmie sa zanedbať *formácia laikov*, ktorí spolupracujú s inštitútom. Treba sa uistiť o tom, že ich prínos zodpovedá charizme. Laici by totiž mali naplno slúžiť poslaniu inštitútu. Popri návrhoch zameraných na ochranu a na zdokonalenie potrebných odborných kompetencií, spolupracujúci laici by mali mať aj možnosť pristupovať ku globálnej, cielenej, organickej a permanentnej formácii.

ZÁVER

98. Zasvätené osoby sú povolané byť *dobrí správcovia mnohotvárnej Božej milosti* (1 Pt 4, 10), verní a múdri správcovia (Lk 12, 42) a dôkladne sa starať o veci, ktoré im boli zverené.

„Sme príjemcami Božích talentov, *každý podľa jeho schopností* (Mt 25, 15). Predovšetkým sa s tým stotožnime: máme talenty; sme „talentovaní“ v Božích očiach. Nikto z nás sa nemá teda považovať za neužitočného. Nikto nemá o sebe hovoriť, že je tak chudobný, že nemá čo druhým darovať. Sme vyvolení a požehnaní Bohom, ktorý nás chce nasýtiť svojimi darmi, a to viac ako mama a otec prajú svojim deťom. V očiach Boha nie je nikto z nás vyradený a každý od Neho dostáva svoje poslanie“¹²³.

Prvenstvo patrí daru povolania byť „živou spomienkou na život a pôsobenie Ježiša ako vteleného Slova v jeho vzťahu k Otcovi a bratom“¹²⁴.

Svet potrebuje čoraz viac ľudí, ktorí z Božej milosti darujú druhým celý svoj život: „ženy a muži, ktorí sú schopní prijať stretnutie s chudobou a nechať sa priťahovať jednoduchosťou a pokorou, ktorí milujú pokoj a nie sú obťažaní kompromismi; zvolili si cestu totálneho sebazaprenia; sú slobodní a zároveň poslušní, spontánni a odhodlaní, nežní a silní – a to všetko v istote viery“¹²⁵.

Zasvätené osoby prijali evanjelióvu radu chudoby a sú *živou pamäťou* chudobného Krista pre chudobných. Ich životom vydávajú svedectvo o tom, že našli vzácnu perlu (Mt 13, 45 - 46); vybrali si osud chudobných, lebo „evanjelióva chudoba je hodnotou sama v sebe, lebo nasledovaním chudobného Krista sa vzťahuje na prvé blahoslavenstvo“¹²⁶.

99. Chudobní nás tlačia k tomu, aby sme prijali jasne definované rozhodnutia – jednoduchý a triezvy život aj vo vonkajších znakoch. Ak sme povolaní nasledovať chudobného Krista, musíme vyhľadať nové formy na vyjadrenie radosti evanjelia, skrze jasnejšie svedectvo osobnej i komunitnej chudoby.

Ešte dnes Pán rozmnožuje pre nás päť chlebov a dve ryby (Jn 6, 9) cez dary, ktoré mnohí bratia a sestry dávajú do našich rúk, aby sme nasýtili hladných a pomáhali núdznym. Život v prozreteľnosti znamená vedieť prijať to, čo nám Boh posielal do života a mať otvorené ruky na to, aby sme všetko vrátili chudobným.

Majetky a diela sú nám zverené ako dar božskej prozreteľnosti, aby sme splnili ciele svojho poslania. Správne riadenie majetkov (podľa týchto pár inštrukcií) nám pomáha žiť evanjelióvu radu chudoby a byť verní charizmám, ktoré dostali naši zakladatelia a zakladateľky v službe poslania Cirkvi.

Pápež František vo svojich príhovoroch vždy zdôrazňuje, že by sa malo hovoriť menej o chudobe, ale viac o chudobných. Chudobní sú teda princípom, ktorý spája nás všetkých a označuje cesty nášho poslania; v napätí pre Kráľovstvo Cirkvi sa zasvätený život naplno realizuje a stáva sa plodným.

„Nezabúdajme, že pre Kristových učeníkov je chudoba predovšetkým povolaním nasledovať chudobného Krista. Je cestou za ním a s ním, cestou, ktorá vedie k blahoslavenstvám nebeského kráľovstva (porov. Mt 5, 3; Lk 6, 20). Chudoba značí pokorné srdce, ktoré si uvedomuje, že sme len obmedzené a hriešne stvorenia, a tak odolávame

¹²³ FRANTIŠEK, *Homília* pri príležitosti 1. Svetového dňa chudobných, Rím (19. novembra 2017).

¹²⁴ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 22.

¹²⁵ PAVOL VI., Apoštolská exhortácia *Evangelica testificatio* (29. júna 1971), 31.

¹²⁶ JÁN PAVOL II., Posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata* (25. marec 1996), 90.

pokúšeni v šemohúcnosti, ktorá vzbudzuje ilúziu nesmrteľnosti. Chudoba je postoj srdca, ktorý nám bráni považovať peniaze, kariéru či luxus za ciele života a za podmienku nášho šťastia. Je to najmä chudoba, ktorá vytvára podmienky, aby sme napriek vlastným obmedzeniam, dôverujúc v Božiu blízkosť a nesení jeho milosťou, slobodne prijali osobnú i spoločenskú zodpovednosť. Takto chápaná chudoba je mierou, ktorá nám umožňuje posudzovať správnosť zaobchádzania s materiálnymi dobrami a tiež prežívať naše vzťahy a city nesebecky a bez vlastníckeho postoja¹²⁷.

*So schválením Svätého Otca
na audiencii zo dňa 12. decembra 2017*

Vatikán, 6. január 2018
Slávnosť Zjavenia Pána

João Braz Kard. de Aviz
Prefekt

José Rodríguez Carballo, O.F.M.
Arcibiskup sekretár

¹²⁷ FRANTIŠEK, *Posolstvo k 1. svetovému dňu chudobných* (13. jún 2017), 4.

OBSAH

ÚVOD

I. ŽIVÁ SPOMIENKA NA KRISTA CHUDOBNÉHO

Kristova chudoba ako novosť evanjelia
Smerom ku „Kristovmu telu“
Ekonómia s ľudskou tvárou
Ekonómia je nástroj misijnej činnosti Cirkvi
Evanjeliová ekonomika zdieľania a spoločenstva
Formácia v ekonomickej dimenzii
Naliehavá potreba dať proroctvu tvár

II. BOŽÍ POHĽAD: CHARIZMA A POSLANIA

Napätie zamerané na Kráľovstvo, ktoré prichádza
Širší pohľad: rozlišovanie
Projektová mentalita
Charizmy: cirkevná významnosť
Charizmy: schopnosť integrovať sa

III. EKONOMICKÝ ROZMER A POSLANIE

Udržateľnosť diel
Dlhodobý majetok
Zodpovednosť, transparentnosť a dôvera
Archív
Štyri zásady *Evangelii gaudium*

IV. OPERATÍVNE POKYNY

Riadenie ekonomiky
Správa a riadenie majetkov
Vzťahy v Cirkvi

ZÁVER